

Monografski prikaz srednjoškolskog đučkog doma Zadar

Grozdanić, Mia

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:796784>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-01**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju

Diplomski sveučilišni studij pedagogije (dvopredmetni)

Mia Grozdanić

Monografski prikaz srednjoškolskog đачkog doma

Zadar

Diplomski rad

Zadar, 2021.

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju
Diplomski sveučilišni studij pedagogije (dvopredmetni)

Monografski prikaz srednjoškolskog đачkog doma Zadar

Diplomski rad

Student/ica:

Mia Grozdanić

Mentor/ica:

izv. prof. dr.sc. Jasmina Vrkić Dimić

Zadar, 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Mia Grozdanić**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Monografski prikaz srednjoškolskog đakskog doma Zadar** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 23. lipnja 2021.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Učenički domovi.....	4
2.1. Domska pedagogija – predmet, svrha i zadaci	4
2.2. Nastanak i povijest domova u svijetu	5
2.3. Razvoj učeničkih domova u Hrvatskoj	7
2.4. Definicija, svrha i vrste domova.....	8
2.5. Funkcije đачkih domova	10
2.6. Odgojni sadržaji i oblici odgojno-obrazovnog rada u domovima	11
3. Metodologija.....	16
3.1. Predmet istraživanja	16
3.2. Cilj istraživanja	16
3.3. Zadaci istraživanja.....	16
3.4. Postupak istraživanja	16
4. Zakonski okviri rada učeničkih domova.....	19
4.1. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi.....	19
4.2. Državni pedagoški standard	21
4.3. Statut srednjoškolskog đачkog doma Zadar	23
5. Srednjoškolski đачki dom Zadar	27
5.1. Osnovni podaci o Domu.....	27
5.2. Opći uvjeti za ostvarivanje odgojno-obrazovnog rada.....	29
5.2.1. Materijalno-prostorni uvjeti	29
5.2.2. Društveno-gospodarski i kadrovski uvjeti.....	32
5.2.3. Organizacija rada	33
5.3. Pedagoški uvjeti za ostvarenje odgojno-obrazovnog rada	34
5.3.1. Odgojne skupine	34

5.3.2. Odgajatelj	35
5.3.3. Stručni suradnik pedagog	39
5.3.4. Ravnatelj.....	44
5.4. Odbori i vijeća Doma	46
5.5. Aktivnosti za učenike – školske obveze i slobodno vrijeme	47
5.6. Domijada.....	50
5.7. Stručno usavršavanje	53
5.8. Pedagoška dokumentacija.....	54
5.9. Planovi za budućnost Doma	59
6. Zaključak.....	62
7. Literatura	64
8. Popis tablica i slika	67
9. Prilozi	68

1. Uvod

Suvremena pedagogija kao znanost koja promišlja o odgoju, njegovim ciljevima i zadaćama te sredstvima i načinima kojima se oni ostvaruju, stavljena je pred izazov, posebno u kontekstu novih promišljanja odgoja i obrazovanja, reforme kurikuluma te društvenih promjena koje utječu na razne sfere života pojedinca. U ovom radu neće biti riječ o promišljanju odgoja u okvirima sveukupnog sustava obrazovanja, od vrtića, preko osnovnih i srednjih škola, već je polazišna točka pitanje institucionalnog odgoja u okvirima domske pedagogije, kao znanstvene discipline opće pedagogije. Za ovaj rad se disciplina domske pedagogije proučava u posebnoj vrsti doma, to jest učeničkom domu, koji se najšire definira kao „ustanova koja pruža smještaj i prehranu učenicima za vrijeme školovanja te organizira i odgojno-obrazovni rad, kulturne i druge aktivnosti učenika“¹ (Državni zavod za statistiku, 2020, URL1).

Odgojno-obrazovni procesi, sadržaji i aktivnosti koji se organiziraju, zakonski okviri rada, vođenje i upravljanje, suradnja stručnih suradnika s odgajateljima i vanjskim suradnicima su polazišne točke ovoga rada, koji je prikaz specifičnog doma – Srednjoškolskog đlačkog doma Zadar. Organizacija, struktura i svakodnevnica navedenog doma ispitana je i promatrana kroz razgovore s ključnim sudionicima, ujedno i nositeljima odgojno-obrazovne djelatnosti.

Pristup predmetu istraživanja je monografijski, kroz primjenu metodologije studije slučaja kako bi se dao sveobuhvatan prikaz života i rada Doma. Krenulo se od općih pitanja osnivača, financiranja, materijalne uređenosti zgrade Doma, upravljanja Doma kroz vijeća i odbore, kadrovske strukture, zakonskih okvira i pravilnika, temeljnih poslova pojedinih zaposlenika (odgajatelja, stručnog suradnika pedagoga, ravnatelja), sve do konkretnih primjera svakodnevnih situacija koje su dio rada i života šticećenika i zaposlenika Doma te budućnosti Doma u smislu unapređenja i podizanja standarda.

Kako bismo Dom stavili u kontekst učeničkih domova Republike Hrvatske, potrebno je predstaviti podatke koji se odnose na školsku godinu 2019./2020². Ukupno je djelovalo 58 učeničkih domova, s ukupnih 7495 korisnika. Od ukupnog broja korisnika, 88,2% je pohađalo srednju školu, dok je njih 11,8% pohađalo visoko učilište. Iste godine je bilo više korisnica (57,5%) nego korisnika. Također je više zaposlenih žena (73,8%) nego muškaraca. Što se tiče kadrovske strukture za tu godinu, od ukupnog broja zaposlenih, 27,9% bili su odgajatelji/ice, 8% zdravstveno i drugo stručno osoblje (stručni suradnik pedagog, psiholog ili socijalni pedagog) te je 64,1% zaposlenih bilo administrativno i drugo osoblje. U Zadarskoj županiji

¹ U teorijskom prikazu rada će se dati više definicija učeničkih domova, iz različitih izvora.

² Podaci za šk. god. 2019./2020. preuzeti su sa službenih stranica Državnog zavoda za statistiku (DZS, 2020).

djeluje jedan učenički dom, u kojem je školske godine 2019./2020. bilo smješteno 236 korisnika/ca. Ukupno je bilo 37 zaposlenika, od toga 10 odgajatelja, jedan zdravstveni djelatnik, jedan stručni suradnik pedagog te 25 osoba na mjestu administrativnog i ostalog osoblja.

Srednjoškolski đачki dom Zadar je posebno promatran te se monografskim pristupom koji je odabran, može ukazati na način na koji se ostali učenički domovi u Hrvatskoj mogu promatrati kao jedinstvene zajednice. Zadarski dom slijedi iste zakonske okvire kao ostali učenički domovi u Republici Hrvatskoj, ispunjava zakonski propisane standarde i pedagoške uvjete te provodi slobodne aktivnosti za učenike. No, svaki učenički dom postoji kao zajednica pojedinaca koji se međusobno razlikuju. Ideje koje se provode, načini rada i komunikacije s korisnicima, problemi koji se svakodnevno javljaju, planovi za unapređenje standarda korisnika te poboljšanje uvjeta rada zaposlenika – sve se to razlikuje od doma do doma. Stoga je važno, pri promatranju jedne takve „kuće“ i „obitelji“, kako to nazivaju neki sugovornici, imati na umu prikazati specifičnosti karakteristične za dom koji promatramo te ih dovesti u vezu sa suvremenim poimanjem institucionalnog domskog odgoja.

Tematika rada je proizašla iz osobnog interesa istraživačice, koji je pak potaknut odslušanim kolegijem Domska pedagogija te odrađenom stručnom praksom u trećem semestru diplomskog studija pedagogije. Utvrđivanjem problematike rada, glavnih polazišta te pristupa problemu, odabrana je metodologija rada te je određena struktura. Za početak će se prikazati definicije domske pedagogije, zajedno s njenim predmetom, svrhom i zadacima. Zatim slijedi podjela domova s obzirom na karakteristike domova. Slijedi prikaz kratke povijesti nastanka domova kako u svijetu, tako i u Hrvatskoj, kako bi se prikazali glavni osnivači i pokretači mreže domova koja je dovela do današnjeg broja od 58 aktivnih đачkih domova na području Republike Hrvatske. Uz vrste i povijest domova, važno je prikazati temeljne funkcije učeničkih domova kao i odgojne sadržaje te oblike odgojno-obrazovnog rada u domovima. Zatim slijedi prikaz metodologije rada, gdje će se opisati predmet, cilj i zadaci istraživanja te će se opisati sam postupak prikupljanja podataka. Slijedi poglavlje koje prikazuje temeljne zakone i pravilnike koji vrijede za sve učeničke domove, poput aktualnog Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi i Državnog pedagoškog standarda. Potom slijedi poglavlje u kojem će se dati prikaz đачkog doma Zadar, počevši s osnovnim informacijama o srednjoškolskom đачkom domu Zadar, materijalno-tehničkim uvjetima, organizacije rada po odgojnim skupinama te prikaza i opisa temeljnih poslova ključnih sudionika Doma. U posljednjem dijelu prikaza Doma će se opisati planovi i programi rada odbora i vijeća, načini suradnje i vrste aktivnosti koje se nude te prikazati temeljna dokumentacija za evidenciju i evaluaciju rada Doma i njegovih korisnika. Posebno posljednje poglavlje jest opis i prikaz planova za

budućnost Doma, koji bi trebali donijeti pozitivne promjene i u skladu s tim unaprijediti kvalitetu života i rada, kako korisnicima, tako i zaposlenicima Doma.

2. Učenički domovi

2.1. Domska pedagogija – predmet, svrha i zadaci

Kao što se u uvodu natuknulo, domska pedagogija je disciplina „opće (sustavne) pedagogije koja istražuje, proučava, unapređuje i anticipira odgoj u domovima, uvjete i mogućnosti, organizaciju života i rada, načela, metode i sredstva odgojnog rada te međusobne interakcije unutar odgojno-obrazovne djelatnosti i između društva i svijeta rada“ (Rosić, 2001: 44; Rosić, 2007: 52). Domska pedagogija je teorijski i praktično autonomna kroz „predmetno-metodološku utemeljenost i povezanost s drugim pedagojskim disciplinama“ (Hrvatić, 2002: 190). Domska pedagogija pripada u znanstveno područje društvenih znanosti te polju pedagogije (Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama, pročišćeni tekst, NN 118/09, 82/12, 32/13 i 34/16³).

Predmet domske pedagogije jest odgoj u „dječjim, učeničkim, studentskim, odgojnim, posebnim i drugim domovima kao društvenim ustanovama za odgoj djece i mladeži“ (Vukasović, 1995: 276) te u drugim „oblicima i modelima domskog odgoja u sustavu odgoja i obrazovanja i izvan njega“ (Rosić, 2007: 52).

Temeljna svrha jest da kroz primjenu znanstvenih metoda istražuje i prati specifičnosti odgoja u domovima, sve kako bi se bogatile pedagojske spoznaje tog područja, ali i unaprijedio odgojni rad (Vukasović, 1995). Postoji i šire definirana svrha domske pedagogije, gdje se uz prethodno navedene svrhe dodaje još i „poticanje i ostvarivanje povoljnih prilika za razvoj prema potrebama, mogućnostima i sposobnostima učenika i odgajatelja na temeljnim antropološkim spoznajama unutar humanističko-razvojne paradigme pedagogije i otvorenog kurikulumu“ (Rosić, 2001: 45). Postoji slaganje oko ostvarenja svrhe proučavanja odgoja domske pedagogije kroz međusobnu povezanost pedagoških disciplina, odnosno kroz promatranje odgoja interdisciplinarnim pristupom (Rosić, 2001; Rosić, 2007; Vukasović, 1995; Hrvatić, 2002).

Proučavanje specifičnosti, ali i zakona odgojnih procesa u uvjetima koji zamjenjuju roditeljski dom, temeljni je zadatak domske pedagogije (Vukasović, 1995).

U literaturi se ovim temeljnim dodaju još i posebni zadaci domske pedagogije, koji su više orijentirani na znanstveni pojmovno-sadržajni te uzročno-posljedični aspekt domske pedagogije. Posebni zadaci, prema Rosić (2007) su deskriptivni, klasifikacijski, eksplanacijski, eksplorativni, eksplikativni te normativni zadatak. Tiču se stvaranja pojmovnog sustava

³ URL2

discipline domske pedagogije, znanstveno-logičnog sređivanja građe, objašnjenja tijeka razvoja fenomena odgoja, uspostave horizontalnih i vertikalnih veza unutar pedagogijskih disciplina što vodi ka kritičnom promišljanju postojećeg za svrhu unapređenja pristupa domskom odgoju.

2.2. Nastanak i povijest domova u svijetu

Učenički domovi se javljaju kada se otvaraju i prve škole, dakle od vremena starog Egipta, Babilona te Grčke i Rima, iako razdoblje starorimske povijesti nije dalo preveliki doprinos razvoju domova (Klapan, 1996). Upravo na tim područjima nastajali su prvi domovi za djecu viših slojeva društva te su djeca odgajana od strane svećenika, činovnika ili ratnika, gdje su ih istovremeno obrazovali učitelji. U Sparti, u šestom stoljeću prije Krista, nastaju javni odgojni zavodi koji su primali dječake s navršenih sedam godina, gdje su ostajali do svoje punoljetnosti (Klapan, 1996), a cilj je bio odgojiti dobre i sposobne vojnike, ili u slučaju djevojčica, dobre majke i kućanice (Birošević, 2014). Dječaci su tu obrazovani i odgajani pod utjecajem upravitelja, takozvanog savjeta starješina, koji su ustanovljavali zakone odgoja za djecu (grč. *pedon*). S druge strane, u Ateni su osnivani domovi u sklopu zasebnih filozofskih škola (Vukasović, 1995), od strane pristaša filozofijskih pravaca, gdje su djeca dolazila odmah nakon rođenja (Klapan, 1996). Rimljani su prihvatili grčke načine osnivanja domova, no kod njih su domovi služili za odgoj i obrazovanje budućih svećenika, gdje se vrlo rano uočila moć utjecaja na odgoj u domovima (Klapan, 1996).

U srednjem vijeku, nastavlja rasti i jačati utjecaj Crkve na odgoj mladića, stoga razni redovi crkve, poput franjevac, pavlina, isusovaca, klarisa, benediktinaca i drugih (Vukasović, 1995) osnivaju crkvene škole koje su provodile ciljeve crkve toga razdoblja (Klapan, 1996). Ideal odgoja tog razdoblja se oslanjao na *septem artes liberales*, sedam slobodnih umijeća: gramatika, dijalektika i retorika, aritmetika, geometrija, astronomija i teorija glazbe (Kolesarić, 2019). Crkvene škole su omogućile širenje pismenosti i kršćanstva, kroz prepisivanje crkvenih knjiga (Birošević, 2014). Razvitkom gradova, raste i potreba za opismenjavanjem čitavog državnog aparata (Birošević, 2014). Stoga su crkvene škole bile podijeljene na eksterne škole koje su obrazovale buduće svjetovnjake te interne koje su odgajale i obrazovale buduće svećenike (Klapan, 1996). Tijekom vremena se mijenja uloga eksternih i internih škola – *eksterne* sve češće primaju djecu koja dolaze na nastavu, dok djeca u *internim* i žive i obrazuju se (Klapan, 1996). Tadašnji učenički domovi se nazivaju konviktima, internatima te alumnatima (Klapan, 1996). Nadarena djeca su imala svoje mecene koji su im pokrivali troškove obrazovanja, ili su to pak bili crkva ili država (Birošević, 2014).

U srednjem vijeku su se osnovala i prva sveučilišta u Bologni, Padovi, Napulju, Rimu, Pariz-Sorboni, Oxfordu, Cambridgeu i Beču (Kolesarić, 2019) u kojima studenti žive – takozvani kolegiji, sveučilišni domovi, koji su pod nadzorom magistra (Klapan, 1996). Razdoblje humanizma i renesanse donosi procvat svih znanosti, pa tako i pedagoške teorije i prakse, uz značajno smanjenje uloge Crkve u školstvu (Birošević, 2014). Pedagozi humanisti osnivaju internate čiji su programi organizirani u skladu s ciljevima humanizma te je prva humanistička škola osnovana u Mantovi, takozvana kuća radosti (Klapan, 1996; Vukasović, 1995). Kuća radosti je u početku primala djecu viših slojeva, dok se kasnije uključuju i oni siromašniji, kako bi sva djeca mogla učiti jedni od drugih i dijeliti ono što imaju (Klapan, 1996). Na primjeru ove škole se prvi put, uz pedagošku funkciju, javlja i socijalna funkcija doma-internata (Klapan, 1996).

U razdoblju reformacije se osnivaju protestantske ustanove – internati, koji za cilj imaju školovanje u svrhu širenja protestantske ideologije, a nazivaju se Sturmове gimnazije (Birošević, 2014). Jezuitski zavodi su osnivani u svrhu protureformacije, to jest kao odgovor Crkve na Lutherov protestantizam (Birošević, 2014). Jezuitski zavodi ili kolegiji su primali djecu bogatijih roditelja koja su bila izolirana kako bi u potpunosti bila podređena učenju te pokorna papi i vjeri (Klapan, 1996; Birošević, 2014). Društvene promjene dovode do pojave vjerskih i pedagoških smjerova, čiji su pokretači, uvidjevši socioekonomske nejednakosti, osnovali nekoliko odgojnih domova za siročad te za zanemarenu i siromašnu djecu (Klapan, 1996), poput Zavoda za siromašnu i napuštenu djecu, kojeg je 1696. godine osnovao August H. Francke (Birošević, 2014). U gradovima su se osnivali posebni zavodi za djevojke te građanske škole i škole za odgoj plemića (Birošević, 2014).

U ovom povijesnom razdoblju prosvjetiteljstva, najviše se ističu pijetisti⁴, koji su slijedili učenja Jana Amosa Komenskog te filantropisti⁵ koji su pod utjecajem Jeana Jacquesa Rousseaua otvarali odgojne zavode filantropine (Vukasović, 1995). Johann H. Pestalozzi je krajem 18. i početkom 19. stoljeća osnivao odgojne domove za napuštenu i siromašnu djecu (Vukasović, 1995). Sva sirotišta koja je on osnovao, ili koja su osnovana u njegovo ime, organizirana su prema njegovim načelima *glava, srce, ruka* (Kolesarić, 2019), u skladu s

⁴ *Pijetizam* je pokret unutar njemačkog protestantizma koji se javlja krajem 17. stoljeća i početkom 18. stoljeća. Temeljno mu je polazište potreba „unutrašnje pobožnosti i činjenja dobrih djela“ te se u kasnijoj fazi okreće ka narodnom prosvjećivanju (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, URL3)

⁵ *Filantropizam* je oblik prosvjetiteljstva koji se javlja u Njemačkoj sredinom 18. stoljeća pod utjecajem Jeana Jacquesa Rousseaua, gdje se kao glavni odgojni postupak ističu načela „ljudske jednakosti i bratstva“. Filantropi su bili orijentirani pomoći pojedincu u razvitku vlastitih sposobnosti u skladu s prirodom. (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, URL4)

vjerovanjem da djeci treba radni odgoj te da se kod djeteta treba poticati osjećaj za čovjeka (Birošević, 2014).

Tijekom 19. i 20. stoljeća se javljaju reformni pedagoški pokreti, pod čijim se utjecajem pojavljuje niz odgojnih pokreta za odgoj u prirodi, koji su organizirani u „velike obitelji, kao životne zajednice učenika-odgojenika i učitelja-odgojitelja“ (Vukasović, 1995: 261). Nakon Prvog i Drugog svjetskog rata javlja se sve veća potreba za domovima. U poslijeratnom razdoblju domovi postaju mjesta školovanja ili ostaju tradicionalni i elitni za djecu bogatijih roditelja (Birošević, 2014). Iznimka su neki domovi u Engleskoj i Njemačkoj, koji su kombinacija obje vrste (Birošević, 2014).

2.3. *Razvoj učeničkih domova u Hrvatskoj*

S obzirom na dosad prikazanu povijest domova u svijetu, važno je prikazati i kontekst hrvatske povijesti domova. Na ovim prostorima pojava domova se može pratiti od kasnog srednjeg vijeka, kada je 1290. godine u Dubrovačkoj Republici osnovana ustanova za odgoj ženske aristokracije u okviru samostana, gdje se također brinulo o napuštenim staricama, ženama i djeci (Šimunović, 2008). Dakle, i u Hrvatskoj je osnivanje ustanova domskoga tipa potaknuto crkvenim redovima i samostanima (Birošević, 2014). Kasnije, 1432. godine, u Dubrovniku je otvoren Milosrdni zavod za napuštenu djecu (Kolesarić, 2019). Također, u Dubrovniku se tijekom 18. stoljeća osnovao i Conservatorij, sirotište za djevojčice, a u 19. stoljeću i zaklonište za siromašne dječake (Kolesarić, 2019).

Uz Dubrovnik, gdje su se domovi osnivali od strane Crkve, i u drugim hrvatskim gradovima su se tijekom 19. stoljeća počeli osnivati domovi svjetovnog tipa za siromašnu i nezbrinutu djecu (Birošević, 2014; Kolesarić, 2019). Najstarije hrvatsko pjestovalište⁶ otvoreno je u Zagrebu 1855. godine. Među najstarije domove u Hrvatskoj se ubrajaju Hrvatski učiteljski konvikt (1899. godina), dom Marije Jambrišak (1900. godina) te razni Omladinski domovi koje osnivaju Salezijanci u Rovinju 1913. godine i Rijeci 1918. godine (Birošević, 2014).

Salezijanci preuzimaju Nadbiskupski konvikt⁷ u Zagrebu, koji je bio za smještaj srednjoškolaca, a nudile su se razne aktivnosti za učenike, poput igre, učenja, kazališnih priredbi, javnih nastupa te su imali bogat liturgijski i duhovni život (Birošević, 2014). Ovaj dom je nakon Drugog svjetskog rata poslužio kao učenički dom za učenike poljoprivredno-

⁶*Pjestovalište* je ustanova za skrb djece od navršenog četrnaestog dana do treće godine života, svakim danom osim nedjelje i blagdana (Cvijić, 1895, navedeno u Mendeš, 2015)

⁷*Konvikt* je „odgojna ustanova internatskog tipa za djecu i mladež koja se ne mogu obrazovati, školovati ili odgajati u roditeljskome domu ili u mjestu stanovanja“ (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, URL5). Suvremeno shvaćanje konvikta su učenički domovi koji nude smještaj i slobodne aktivnosti.

prehrambene škole sve do 1993. godine, kada je zgrada Nadbiskupskog konvikta vraćena Kaptolu (Birošević, 2014). Zgrada je preuređena te se od tada u njoj nalazi Katolički bogoslovni fakultet (Birošević, 2014).

U Osijeku se prvi dom osnovao 1930. godine pod nazivom 'Naučnički dom' koji je bio povezan sa Zanatskom školom (Kolesarić, 2019). U Rijeci se također nalazi nekoliko učeničkih domova, a gradnja Doma Sušak započeta je 1930-ih godina te je služio za smještaj i skrb učenika koji su se školovale za zanate i radna zanimanja (Kolesarić, 2019). Što se tiče Splita, učenički dom Split je osnovan 1963. godine te u Splitu također postoji nekoliko učeničkih domova. Za vrijeme Domovinskog rata domovi u Hrvatskoj su služili za smještaj prognanika iz područja koja su bila zahvaćena ratom (Birošević, 2014).

Nakon Domovinskog rata osnovano je nekoliko novih domova, no sve je češća pojava spajanje više domova u jednu ustanovu, u čijoj su pozadini najčešći motivi vraćanje zgrada nekadašnjim vlasnicima ili potreba za prostorom (Birošević, 2014). Tijekom dugogodišnje tradicije djelovanja domova na području Republike Hrvatske, ostvarivali su se razni odgojno-obrazovni zadaci, no oni nisu imali svoje zakonsko uporište sve do donošenja Zakona o srednjem školstvu Republike Hrvatske 1992. (Klapan, 1996), čija će se aktualna verzija prikazati kasnije u radu i time ukazati na jednaki značaj domova u odnosu na ostale čimbenike odgojno-obrazovnog sustava te na znanstveno-normativne temelje rada domova.

2.4. Definicija, svrha i vrste domova

Učenički ili đачki domovi su „srednjoškolske ustanove odgoja i obrazovanja“ (Rosić, 2007: 61). Što se tiče hrvatskog konteksta, do druge polovice dvadesetog stoljeća na domove se gledalo kao na „socijalne ustanove za zbrinjavanje djece i mladeži“ (Rosić, 2007: 61) te su često predstavljali „'dodatak' sustavu obrazovanja, bez sadržajno-programske povezanosti u školovanju učenika“ (Rosić, 2007: 61). Učeničke domove Rosić (2001; 2007) definira kao „srednjoškolske ustanove koje svoju zadaću ostvaruju sukladno Zakonom o srednjem školstvu uz niz posebnosti“ (Rosić, 2007: 67) te smatra kako bez njih „hrvatski školski sustav i njegove kvalitete bili bi nepotpuni i nedostupni mnogim učenicima“ (Rosić, 2007: 67).

Prema Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, učenički domovi organiziraju odgojno-obrazovni rad, smještaj i prehranu te kulturne i druge aktivnosti učenika (čl. 133, st. 1). Djelatnosti učeničkih domova su dio djelatnosti srednjeg obrazovanja, s kojom su programski povezane te djelatnost učeničkog doma mogu obavljati i srednje škole (čl. 133, st. 2 i 3). Kao što će se kasnije u radu prikazati, temeljna odgojno-obrazovna jedinica u

učeničkim domovima su odgojne skupine koje se organiziraju u skladu s Državnim pedagoškim standardom.

S obzirom na niz različitih definicija autora koji su proučavali učeničke domove (Rosić, 1986; Rosić, 1991; Rosić, 2001; Klapan, 1993; Klapan, 1996; Vukasović, 1995; Tunjić, 2005; Stilin, 2005), teško je u ovom radu dati definiciju koja bi bez propusta obuhvatila čitav niz terminoloških određenja, zadaća i posebnosti pojma 'učeničkog doma', upravo zato što je postao temeljni dio hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava.

Svrha domova je mnogostruka te se teško može sveobuhvatno prikazati. Jedno od temeljnih polazišta jest da domovi postoje radi odgoja i obrazovanja unutar srednjoškolskog obrazovnog sustava, koji pružaju mogućnosti stjecanja znanja i sposobnosti, bilo za nastavak školovanja, bilo za ulazak u svijet rada (Rosić 2001; 2007). Zadaće su također višestruke te ih se može podijeliti na opće ili temeljne, posebne te specijalne. Opća zadaća učeničkih domova jest „osigurati najpovoljnije životne, radne, društvene, a osobito pedagoške uvjete učenicima za što samostalnije stjecanje općeg i stručnog obrazovanja u školama“ (Rosić, 2001: 63). Posebne zadaće učeničkog doma ovise o vrsti srednje škole te o izbornim programima u koje je učenik uključen (Rosić, 2001). Specijalne zadaće „proizlaze iz specijalnih potreba, interesa, sposobnosti i mogućnosti učenika i domske sredine, a mogu uključivati i stručnu pomoć izvan učeničkog doma“ (Rosić, 2001: 63).

Za potrebe ovog rada biti će dostatna podjela koji je u svojim knjigama predstavio Rosić (2001; 2007), obuhvaća sveukupno šest kriterija koji imaju nekoliko kategorija. Prvi kriterij je *namjena* domova, gdje se ubrajaju domovi koji osiguravaju odgoj i smještaj djeci trajno lišenoj obiteljske brige i odgoja te domovi u kojima se osigurava odgoj i smještaj djece što su privremeno lišena obiteljske brige radi školovanja na drugom mjestu (Rosić, 2001). Drugi kriterij je *dob odgajnika*, gdje se ubrajaju dječji domovi koji obuhvaćaju djecu od predškolske dobi do završetka osnovne škole (jaslice domskog tipa, dječji dom za predškolsku djecu, dječji dom za osnovnoškolsku djecu), učenički domovi koji prihvataju učenike nakon završetka osnovnog obrazovanja (za vrijeme trajanja srednjoškolskog obrazovanja) te studentski domovi u kojima borave studenti tijekom studija (Rosić, 2001). Treći kriterij je *trajanje boravka*, gdje se ubrajaju domovi za kraći boravak štíćenika, djece i mladeži (domovi za oporavak i liječenje, opservaciju, provođenje slobodnog vremena) te domovi za trajni boravak štíćenika gdje su smješteni odgajnici s određenim zadatkom i prema posebnim pravilima života i rada (dječji domovi, učenički domovi, odgojni i odgojno-popravni domovi te specijalni domovi) (Rosić, 2001). Četvrti kriterij je *stupanj otvorenosti*, gdje se ubrajaju otvoreni domovi (većina domova spada u ovu kategoriju), poluotvoreni domovi (odgojno-popravni domovi, specijalni domovi i

zavodi) te zatvoreni domovi (Rosić, 2001). Peti kriterij je *spol*, gdje se ubrajaju domovi za djecu i učenike istog spola te mješoviti domovi za djecu i učenike (Rosić, 2001). Posljednji, šesti kriterij je *kapacitet*, stoga domovi mogu biti veliki, srednji i mali (Rosić, 2001).

Uzmu li se ovi kriteriji kao temeljni za određivanje vrste doma, tada Srednjoškolski đачki dom Zadar možemo odrediti kao otvoreni, mješoviti učenički dom za trajni boravak, srednje veličine te je namijenjen za odgoj i smještaj djece koja su privremeno lišena roditeljske brige radi školovanja na drugom mjestu.

2.5. *Funkcije đачkih domova*

Učenički dom, koji se smatra kao ustanova koja je mnogo više od smještaja učenika, to jest kao ključni dio odgojno-obrazovnog sustava ima tri temeljne funkcije: pedagošku, društvenu i psihološku (Rosić, 2001). *Pedagoška funkcija* se ogleda u ostvarenju ciljeva odgoja i obrazovanja, kroz zadovoljenje razvojnih i bioloških potreba učenika (Rosić, 2001). Život i rad u domu treba imati pozitivnu radnu klimu, suradnju i međusobno poštovanje, dvosmjernu komunikaciju, sustavni rad te razvijati potrebu za učenjem (Rosić, 2001). Ključni aspekt pedagoške funkcije jest disciplina, koja po kršenju kućnog reda, ne određuje kaznu, već upozorenje kao metodu rješavanja problema, što rezultira usklađivanjem ponašanja učenika s domskim pravilima (Banović, 1996, navedeno u Rosić, 2001). Iz pedagoške perspektive, učenički domovi imaju trostruku funkciju: instruktivnu koja se očituje u međusobnoj pomoći, informativnu koja se ostvaruje kroz razna upućivanja i savjetovanje te kontrolnu funkciju koja se ostvaruje kroz učenje i vrednovanje (Rosić, 2001). Poštivanje osobnosti, uvažavanje slobode pojedinca, suradnja, razgovor, pomoć te niz drugih pedagoških postupaka koji se provode u domu dovode do temeljnog težišta pedagoške zadaće učeničkih domova, a to jest odgoj učenika (Rosić, 2001).

Društvena funkcija, ili kako se navodi u literaturi, socijalna funkcija (Rosić, 2001; 2007), određena je društvenim kontekstom u kojemu se dom nalazi, s naglaskom na uvjetima „nastanka, razvoja i uloge doma u cjelokupnom sustavu odgoja i obrazovanja“ (Rosić, 2001: 71). Učeničkim domovima dodijeljena je zadaća ublažavanja i rješavanja problematike društvene nejednakosti mladih u prilikama odgoja i obrazovanja, kroz stvaranje jednakih uvjeta odgoja za mlade svih klasa i slojeva (Rosić, 2001). Unutar posebnih zadataka društvene funkcije, uz osiguravanje uvjeta, nalazi se i zadatak radnog i kulturnog odgoja, kao i provođenje slobodnog vremena u svrhu socijalizacije i komunikacije unutar velike zajednice kao što je dom (Rosić, 2001), s čim se slažu i sugovornici:

„(...) ovo bi trebala biti jedna velika zajednica. To vam je kao košnica“ (S_2)

„(...) vrvi sve ko u košnici. (...) Ja sam to uvijek tako i tumačio, da smo mi jedna velika obitelj“ (S_4)

Psihološka funkcija se sastoji od stvaranja pozitivne kulture doma, to jest pozitivnog ozračja doma, gdje će učenici moći ostvariti svoje potrebe, sudjelovati u donošenju odluka te razvijati vlastitu osobnost (Rosić, 2001). Učenicima u domu treba biti pružena potpuna sigurnost, komunikacija koju obilježava povjerenje, pomoć u adaptaciji na novi način života, kao i savjetodavno informiranje (Rosić, 2001). Ova funkcija se sastoji od niza čimbenika, kao što su „opća klima i stil rada u domu, normativni odnosi, način rukovođenja, održavanje kućnog reda, kakvoća komunikacije među odgajanicima te između odgajnika i odgajatelja“ (Rosić, 2001: 72). Ozračje ili atmosfera doma se ostvaruje kroz donošenje i poštivanje pravila ponašanja, što je ponešto teži zadatak s obzirom da svaki učenik ima različite navike i društvenu pozadinu (Rosić, 2001). Sve tri navedene funkcije doma su isprepletene i međusobno se nadopunjuju.

2.6. Odgojni sadržaji i oblici odgojno-obrazovnog rada u domovima

U ovom poglavlju biti će prikazane različite definicije odgoja raznih autora kako bi se pozornost skrenula ka tome da, što je definiranje pojma kompleksnije, tada je i njegovo ostvarenje – kompleksnije. Razrađivanje pojma odgoja u ovom radu služi kako bi se potaklo razmišljanje o složenosti rada odgajatelja, stručnih suradnika pedagoga, vanjskih suradnika, ravnatelja i ostalih ključnih dionika odgojno-obrazovnog procesa u ustanovi kao što je učenički dom. Slijede definicije odgoja koje su iznijeli različiti autori.

„Odgoj je posebna ljudska praksa razvijena prihvaćanjem: činjenice društvenog razvoja, posebnoga statusa djeteta i djetinjstva, ustroja i funkcija društva s obzirom na status-ulogu djeteta i etapu – djetinjstvo, ukupnih reakcija društva na činjenicu razvoja“ (Rosić, 2007: 24).

„Odgoj je antinomična interakcija individue i okoline kojom individua vlastitom aktivnošću stječe autonomiju i razvija odgovornosti za osobni razvoj i razvoj zajednice u skladu s raspoloživim genetskim predispozicijama i odgojnim resursima sredine u kojoj živi“ (Rosić, 2007: 25).

„Odgoj je usmjereni razvoj čovjeka prema određenim ciljevima. Ukoliko se s određenom izvjesnošću može odrediti čovjek i društvo, može se definirati i odgoj. Ne vrijedi suprotno“ (Rosić, 2007: 27).

„Odgoj je jedna od osnovnih i trajnih društvenih pojava i djelatnosti, koja se sastoji u svjesnom i namjernom prenošenju društveno-povijesnog iskustva starijih generacija na mlade, sa svrhom da se svaka generacija osposobi za svoju društvenu ulogu u sadašnjosti i budućnosti i tako osigura kontinuitet društvenog života; (2) rad odgajatelja s odgajanicom na osnovi društveno uvjetovanog cilja odgoja; (3) proces odgajaničkog mijenjanja, razvijanja njegovih psihofizičkih snaga i sposobnosti pod odgojnim utjecajima odgajatelja i društva; (4) rezultat odgojnog procesa“ (Enciklopedijski rječnik pedagogije, 1963: 584, navedeno u Rosić, 2007: 36).

Vukasović (1995) odgoj definira kao „svrsishodan proces u kome dolazi do izražaja jedinstvo odgojnog cilja i zadataka, načela i metoda, što u planski ostvarenom odgojnom djelovanju, uz aktivno i skladno sudjelovanje brojnih odgojnih činitelja, teži prema izgrađivanju potpune ljudske osobnosti“ (Vukasović, 1995: 39). Odgoj je intencionalan (namjeran, svrsishodan, planski i organiziran), ali u odgojnoj stvarnosti na odgoj utječu brojni nekontrolirani i slučajni činitelji (Vukasović, 1995).

Bognar i Matijević (2005) smatraju kako je odgoj širi pojam od obrazovanja te odgoj shvaćaju kao zadovoljenje osnovnih potreba pojedinca uz prihvatanje društvenih pravila kroz međusobnu komunikaciju. Odgojno-obrazovni proces za cilj ima ostvariti zadatke odgoja kroz suradnju učenika i učitelja (Bognar i Matijević, 2005).

Uz navedene definicije, i Bratanić (1993) promatra odgoj kao složeni fenomen kojeg se ne može svesti na jednu definiciju, već se odgoj promatra kroz tri aspekta (Bratanić, 1993):

- društveno-generacijski aspekt
- individualni aspekt razvoja ličnosti
- interakcijsko-komunikacijski aspekt

Prvi aspekt pretpostavlja postojanje odgoja kao generacijske pojave te odgoj definira kao „prijenos iskustva, znanja i uopće socijalnog naslijeđa sa starije generacije na mlađu“ (Bratanić, 1993: 12) te kao takav on ima zadatak prenošenja iskustva, uz istovremeno osposobljavanja mlade generacije za razvoj i nadopunu prenesenih iskustava (Bratanić, 1993).

Drugi, individualni aspekt razvoja ličnosti pretpostavlja da je odgoj „jedne generacije posljedica odgajanja svake pojedine ličnosti“ (Bratanić, 1993: 18), gdje najvažniju ulogu imaju društveni uvjeti kako bi se čitava generacija kvalitetno odgojila. Ovaj aspekt se temelji na psihološkom pristupu, stoga se odgoj definira kao „svjesno i namjerno djelovanje odnosno samodjelovanje na razvoj fizičkih i psihičkih osobina i svojstava ličnosti pojedinca“ (Bratanić, 1993: 18).

Treći aspekt, interakcijsko-komunikacijski aspekt odgoja se temelji na proučavanju odnosa odgajatelj – odgajnik, to jest nastavnik – učenik, gdje se ne promatra „tko je važniji“, već je naglasak na međusobnom odnosu koji je temelj kvalitetnog odgoja (Bratanić, 1993). Odgoj se kroz postavke komunikacije i međuljudskih, ravnopravnih odnosa odgajatelja/nastavnika i odgajnika/učenika promatra kao „najkonkretniju djelatnost u kojoj se prelamaju i društvene i individualne zakonitosti“ (Bratanić, 1993: 26). Sva tri aspekta su međusobno povezana i utječu jedni na druge, jer na odgoj utječu društveni uvjeti, generacijske pretpostavke, pojedinačne ličnosti koje se odgajaju te međuljudski odnosi koji pretpostavljaju postojanje dva subjekta, gdje jedan subjekt vodi čitav proces, a to je odgajatelj/nastavnik (Bratanić, 1993).

Cilj odgojno-obrazovnog rada doma trebala bi biti „podrška cjelovitom razvoju učenika i njegovo uspješnije savladavanje cjeloživotnog osobnog programa razvoja i obrazovanja u uvjetima procesa svakodnevnog kvalitetnog življenja zajednice učenika i odraslih, kako bi se osposobio za suočavanje s ometajućim čimbenicima i uspješnije ih prevladao“ (Rosić, 2007: 44). Također, cilj je odgoj „slobodnog, mnogostrano razvijenog i radosnog čovjeka, sposobnog djelatnika i kulturne osobnosti, koja će angažirano, spremno i odgovorno sudjelovati u profesionalnim djelatnostima, u društvenom i kulturnom životu i u ljudski osmišljenom provođenju slobodnog vremena“ (Vukasović, 1995: 65). Ovako široko definirani cilj odgojno-obrazovnog procesa u domu može se razložiti na osnovna područja života i djelovanja čovjeka (Rosić, 2007: 45):

- područje rada i zanimanja u proizvodnji
- odgoj i obrazovanje za nastavak školovanja
- obiteljski i osobni život te slobodno vrijeme.

Od općih ciljeva obrazovanja, za učenički dom možemo reći da „svojom djelatnošću doprinose ostvarivanju općih ciljeva i zadaća odgoja osiguravajući učenicima: optimalne mogućnosti i poticaj za odgoj i napredak u obrazovanju u domu i izvan njega, odgovarajući smještaj i prehranu, vođenje brige o zdravlju, pravilnom psihofizičkom razvitku i adekvatnu cjelokupnu organizaciju rada“ (Rosić, 2007: 48.).

Odgojni sadržaji se raščlanjuju na odgojna područja estetskog, radno-tehničkog, fizičkog, intelektualnog i moralnog odgoja (Rosić, 2007). No, u suvremenim pristupima odgoju i njegovoj operacionalizaciji javljaju se i druga područja odgoja poput ekološkog, turističkog, saobraćajnog, poljoprivrednog, školskog, domskog odgoja i niza drugih (Rosić, 2007). Stoga su odgojna područja odgojnih sadržaja koji se provode u domovima zdravstveno-higijensko,

rekreativno i ekološko područje, intelektualno područje, moralno i društveno područje, radno područje, slobodne aktivnosti i slobodno vrijeme učenika, kulturno-zabavni život učenika te povezanost doma i društvene sredine (Rosić, 2001).

Odgojni rad u domovima se provodi kroz posredan ili neposredan rad s učenicima, dok se najčešće provodi kroz rad sa svim učenicima doma, rad odgajatelja u odgojnoj skupini, rad u manjim skupinama učenika, timski rad te individualni rad odgajatelja ili stručnog suradnika s učenikom (Rosić, 2001). Izrađuju se programi rada za svaki oblik, na temelju kojih odgajatelji izrađuju godišnje i mjesečne programe odgojno-obrazovnog rada za vlastitu odgojnu skupinu, što se ispisuje u godišnjem planu i programu rada ustanove (Rosić, 2001). Najčešći oblik rada jest rad u odgojnoj skupini.

Pri kreiranju i osmišljavanju odgojnih sadržaja, treba se voditi načelima odgojnog rada u domovima. *Načelo svrsishodnosti* se temelji na jasnoći cilja i zadaća (Vukasović, 1995). *Načelo aktivnosti* se temelji na aktiviranju odgajnika, povezivanju odgojnih postupaka sa samoodgajanjem te aktivnim sudjelovanjem učenika u kulturno-društvenom životu domske sredine (Vukasović, 1995; Rosić, 2001). *Načelo pozitivne orijentacije* se temelji na uočavanju pozitivnih postupaka učenika (Vukasović, 1995). *Načelo mnogostranosti* zahtijeva korištenje svih mogućnosti i sposobnosti u svrhu cjelovitog razvoja odgajnika u svim područjima (Vukasović, 1995). *Načelo primjerenosti* nalaže odabir i primjenu ciljeva, zadataka, sadržaja, oblika, metoda i sredstava odgoja u skladu sa dobi, psihofizičkim karakteristikama odgajnika, kao i etapi razvoja, što podrazumijeva poznavanje tijeka razvoja (Vukasović, 1995). *Načelo individualizacije* se temelji na adekvatnosti odgojnih zadataka i postupaka za dob i spol odgajnika (Vukasović, 1995). *Načelo socijalizacije* podrazumijeva upoznavanje odgajnika sa pravilima i normama zajedničkog života (Vukasović, 1995: 342). *Načelo jedinstvenosti* zahtijeva koordinaciju, organizaciju i skladno djelovanje svih dionika – roditelja i škole te odgajatelja (Rosić, 2001). *Načelo dosljednosti* također pretpostavlja skladno djelovanje svakog odgajatelja, koje se očituje kroz „skladnost sa samim sobom, skladnost vlastitih mjera i postupaka“ (Vukasović, 1995: 345).

Odgojni proces u domovima se ostvaruje kroz mnoštvo svakodnevnih situacija, sveukupni život i rad u učeničkom domu te se događa u sredini koja povratno utječe na odgojni proces (Slana, 2007). Sve nabrojane definicije odgoja, kao i odgojni sadržaji koji se provode u domovima kroz različite oblike te načela kojima se vode odgajatelji i stručni suradnici pri kreiranju aktivnosti, razlikuju se od principa djelovanja nastavnika i pedagoga u školama, što navodi na misao kako je dom više odgojna, nego obrazovna ustanova. S ovom mišlju na umu,

nakon metodološkog okvira istraživanja, prikazano je djelovanje, život i rad mnogobrojne „obitelji“ Srednjoškolskog dačkog doma Zadar.

3. Metodologija

3.1. Predmet istraživanja

Iako su ustanove koje postoje još od starog vijeka, domovi su i danas neiscrpna tema za istraživanje neposrednog institucionalnog odgoja. U Republici Hrvatskoj učenički domovi su vezani za srednjoškolsko obrazovanje te surađuju ponajviše sa srednjim školama, ali i sa sveučilištima, to jest, na smještaj primaju i studente, ukoliko ostane nepopunjenog kapaciteta.

U ovom radu istražuje se odgojna stvarnost specifičnog doma, Srednjoškolskog đачkog doma u Zadru⁸. Predmet ovog istraživanja je monografski prikazati kompleksnost vođenja te organiziranja sveukupnog rada i života Doma.

3.2. Cilj istraživanja

Temeljni cilj ovog istraživanja jest dati cjeloviti prikaz života i rada đачkog doma Zadar kroz obradu dokumentacije Doma, poput Statuta, Godišnjeg plana i programa za tekuću školsku godinu te kroz provedene polustrukturirane intervjue sa zaposlenicima Doma.

3.3. Zadaci istraživanja

- 1) Opisati temeljne zakone i pravilnike kojima se djelatnici Doma vode pri svom radu.
- 2) Prikazati organizaciju rada Doma, kadrovsku strukturu Doma te prikazati zadaće pojedinih vijeća i odbora koji postoje u Domu.
- 3) Opisati temeljne poslove djelatnika Doma.
- 4) Prikazati suradnju zaposlenika međusobno te s vanjskim ustanovama i stručnjacima koji su ključni za komunikaciju Doma sa lokalnom zajednicom i srednjim školama.
- 5) Opisati ključne aktivnosti koje se provode u Domu.
- 6) Prikazati glavne prednosti i nedostatke Doma te buduće planove za unaprjeđenje kvalitete života i rada u Domu.

3.4. Postupak istraživanja

Istraživački nacrt za proučavanje rada i života Doma se karakterizira kao nacrt koji odgovara studiji slučaja, koja se vodi načelom „istraživanje slučaja na djelu“ (Adelman i sur., 1980, navedeno u Cohen i sur., 2007: 181). Specifičan slučaj o kojem je ovdje riječ jest Dom kao zajednica gdje se mogu uočiti primjeri stvarnih situacija svakodnevice. Pristup problematici kao slučaju omogućuje uočavanje uzroka i posljedica ponašanja, dinamičnost interakcije

⁸ U daljnjem tekstu: Dom.

između događaja, ljudi i ostalih faktora te pruža mogućnost smještanja situacija u kontekst proučavanog slučaja, to jest Doma kao dinamične zajednice (Cohen i sur., 2007). Osnovne značajke studije slučaja su bogati živopisni opisi događaja koji su relevantni, a koji su često kronološki ispričani kako bi se stekao uvid u cjelovitost događaja te istraživač treba razumjeti viđenje sudionika kada je riječ o specifičnim situacijama koji se odvijaju. Upravo na taj način se i pristupilo problemu: kroz razgovore s ključnim sudionicima pokušao se steći uvid u izvana često nevidljive svakodnevne situacije. Ukoliko se promatra ishod, ovo je deskriptivna studija slučaja (Yin, 1984, navedeno u Cohen i sur., 2007: 183), no može se okarakterizirati i kao obrazovna s obzirom na tematiku (Merriam, 1988; Sturman, 1999, navedeno u Cohen i sur., 2007: 183) te kao intrinzična studija slučaja (Stake, 1994, navedeno u Cohen i sur., 2007: 183).

Proučavanje rada Srednjoškolskog đakčkog doma Zadar zahtijeva cjeloviti pristup dostupnim podacima. U ovom slučaju, uz obradu dostupne znanstvene literature i postojećih istraživanja s područja domske pedagogije, monografski pristup se smatra najpogodnijim. Monografija se karakterizira pojmovima cjelokupnosti i iscrpnosti te se u ovom slučaju podaci temelje na kvalitativnom istraživanju znanstveno postavljenog pitanja.

Istraživački nacrt ove studije slučaja se temelji na kvalitativnoj metodologiji, gdje je korištena metoda intervjuiranja ključnih osoba u Domu koji imaju izravan doticaj sa odgojno-obrazovnim procesima. Osim intervjuiranja, analizirala se dostupna dokumentacija te je provedeno i sudjelujuće promatranje. Nakon definiranja teme, određenjem pristupa i postavljanjem konceptualne sheme istraživanja, pripremljeni su okviri za protokol intervjua⁹. Sugovornici su odabrani putem socijalne mreže istraživača te preporuke stručnog suradnika pedagoga, koji je uputio istraživačicu na ostale sugovornike. Sveukupno je provedeno pet polustrukturiranih vođenih intervjua: s odgajateljem i odgajateljicom različite duljine radnog staža, sa stručnim suradnikom pedagogom, s bivšim ravnateljem te vršiteljem dužnosti ravnatelja¹⁰. Svaki sugovornik je imao ponešto drugačija pitanja, koja su se mijenjala s obzirom na njihovu ulogu u Domu.

Svi sugovornici su pročitali obavijest o istraživanju¹¹, koju su zaprimili putem e-maila te su potpisali izjavu suglasnosti za sudjelovanje u istraživanju¹², nakon što su bili upoznati sa svojim pravima. Protokol intervjua je strukturiran na način da obuhvaća četiri kategorije pitanja: osnovne informacije o sugovorniku, glavne informacije o Domu, rad sugovornika u

⁹ Objedinjena pitanja za polustrukturirani intervju se nalaze u Prilozima na kraju rada.

¹⁰ U daljnjem tekstu: v.d. ravnatelja.

¹¹ Obavijest o istraživanju se nalazi u Prilozima na kraju rada.

¹² Izjava suglasnosti za sudjelovanje u istraživanju se nalazi u Prilozima na kraju rada.

Domu, ozračje Doma i potencijalne promjene te dodatna kategorija savjeta za buduće pedagoge i odgajatelje iz stručne perspektive. Intervjui su provedeni od 12. studenog do 26. studenog 2020. godine u Zadru. Intervjui su snimani diktafonom te su samostalno transkribirani u potpunosti.

Što se tiče etičkog pitanja anonimnosti podataka, postoje potencijalne negativne posljedice po sugovornike. S obzirom da je tema koncentrirana na jedan učenički dom, anonimnost je teže ostvariva zbog uloga sugovornika u Domu te zbog manje brojnosti zaposlenika. Unatoč tome, imena i prezimena se u citatima i iskazima u potpunosti isključuju te se umjesto toga koristi titula/uloga sugovornika (npr. odgajatelj/ica, stručni suradnik pedagog i slično). Pristup podacima koji su prikupljeni u audio obliku ima isključivo istraživačica, dok će se neki transkribirani dijelovi navesti u daljnjem tekstu.

4. Zakonski okviri rada učeničkih domova

Temeljni zakoni i pravilnici koji su polazište rada svih domova i nositelja odgojno-obrazovnog procesa su Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi¹³, državni pedagoški standard¹⁴, Statut doma kojeg svaki dom donosi za sebe te godišnji planovi i programi rada doma koji proizlaze iz Nacionalnog okvirnog kurikulumu. Uz temeljne zakonske i stručne propisane okvire, među važnijim smjernicama rada se ističu kućni red doma, Ugovor o međusobnim pravima i obvezama te niz pravilnika vezanih za unutarnje ustrojstvo, zapošljavanje, stručno usavršavanje, sistematizaciju radnih mjesta te trenutno aktivne epidemiološke preporuke. U ovom poglavlju kratko će se obrazložiti temeljni zakonski okviri koji u ovom diplomskom radu služe kao opis praktične vrijednosti te uočavanje potencijalnih mana trenutno važećih propisa.

4.1. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi¹⁵

Iz Zakona će se predstaviti članci i stavke koji se odnose na rad i organizaciju učeničkih domova, stoga će se najprije iznijeti zakonska definicija djelatnosti srednjeg obrazovanja u srednjim školama i učeničkim domovima, koja obuhvaća „opće obrazovanje i različite vrste i oblike obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja koji se ostvaruju u skladu s odredbama ovog Zakona i zakona kojima se uređuju djelatnosti pojedinih vrsta srednjih škola“ (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2008: čl. 1, st. 4). U Zakonu su navedeni i poslovi koje obavljaju kako osnovne škole, tako i srednje škole te učenički domovi (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2008: čl. 3, st. 2). Temeljne djelatnosti kojima se bave učenički domovi su upisi u dom, ispisi iz doma, evidentiranje i dokumentiranje tijeka odgoja i obrazovanja učenika, izricanje i evidencija pedagoških mjera, upis podataka učenika u e-Maticu te izdavanje potrebnih isprava i potvrda učenicima (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2008: čl. 3, st. 2).

Zakonom su definirani opći ciljevi odgoja i obrazovanja u školskim ustanovama poput osiguravanja poučavanja, poticanja cjelokupnog razvoja učenika, razvoja svijesti o nacionalnoj pripadnosti, odgoja učenika u skladu s kulturom koja ih okružuje, upoznavanja s temeljnim ljudskim pravima i pravima djece, poticanja tolerancije i aktivnog sudjelovanje u društvu, osiguravanje stjecanja temeljnih kompetencija, osposobljavanja učenika za život, rad i

¹³ U daljnjem tekstu: Zakon.

¹⁴ U daljnjem tekstu: Standard.

¹⁵ Pročišćeni tekst Zakona, URL6

cjeloživotno učenje (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2008: čl. 4, st. 1).

Također su navedena načela odgoja i obrazovanja, koja su uz ciljeve, proizašla iz Nacionalnog okvirnog kurikulumu. Neka od temeljnih načela su jednakost obrazovnih šansi, visoka kvaliteta obrazovanja i usavršavanja svih nositelja odgojno-obrazovne djelatnosti, kontinuirano vrednovanje i samovrednovanje, autonomnost planiranja i organizacije u skladu s kurikulumom, pedagoškim standardom te nastavnim planovima i programima, decentralizacija obrazovanja, poticanje partnerstva odgojno-obrazovnih čimbenika te načelo da svatko ima pravo na obrazovanje (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2008: čl. 4, st. 2).

Važan dio Zakona jest onaj koji se odnosi na godišnji plan i program rada školskih ustanova. Zakonom je određeno da se godišnji plan i program rada donosi „na osnovi nastavnog plana i programa i školskog kurikulumu, a donosi ga školski, odnosno domski odbor do 7. listopada tekuće školske godine“ (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2008: čl. 28, st. 8). Godišnji plan i program sadrži mjesto, vrijeme, način provođenja te izvršitelji djelatnosti odgojno-obrazovnih aktivnosti. Također sadrži pripadajuće podatke godišnjeg kalendara, utvrđenu dnevnu i tjednu organizaciju poslova, tjedni i godišnji broj sati, planove rada nositelja odgojno-obrazovne djelatnosti, kao i upute za stručno usavršavanje (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2008: čl. 28, st. 9). Također je uređeno provođenje izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti, kao i donošenje kućnog reda te se opisuje upravno tijelo, to jest upravljanje ustanovom kroz djelovanje Domskog odbora (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2008: čl. 118). Domski odbor je upravno tijelo doma, koje ima sedam članova. Jednog člana bira i razrješuje radničko vijeće, ukoliko isto postoji, dva člana imenuje i razrješava odgajateljsko vijeće, iz redova odgajatelja i stručnih suradnika, jednog člana bira vijeće roditelja te tri člana imenuje osnivač. Zadaće Domskog odbora su imenovanje i razrješavanje ravnatelja, (ne)suglasnost o zasnivanju radnog odnosa u ustanovi, donosi niz službenih dokumenata i akata koji uređuju rad doma (statut, kurikulum, godišnji plan i program, financijski plan doma te proračune), odlučuje o zahtjevima radnika, komunicira sa osnivačem pri donošenju odluka koje se tiču osnivačkih prava te daje ravnatelju i osnivaču različite prijedloge te iznosi mišljenja o radu i kvaliteti života u ustanovi (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2008: čl. 118, st. 2).

Domski odbor je upravno tijelo doma, dok je stručno tijelo doma odgajateljsko vijeće, kojeg sačinjavaju svi odgajatelji i stručni suradnici te ravnatelj doma (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2008: čl. 124). Djelokrug rada odgajateljskog vijeća,

kao i ostalih stručnih tijela doma, određen je statutom ustanove. Uz odgajateljsko vijeće kao stručno tijelo doma, ravnatelj je stručni voditelj doma, koji također ima i obavlja niz zadaća koje su utvrđene Zakonom o ustanovama te ovim Zakonom. Ravnatelj predlaže godišnji plan i program, Statut i druge akte, financijske planove i proračune, provodi odluke stručnih tijela, posjećuje odgojne skupine, analizira rad odgajatelja i stručnih suradnika, brine o stručnom usavršavanju djelatnika, brine za sigurnost, prava i interese učenika, saziva i vodi sjednice odgajateljskog vijeća, surađuje s roditeljima, skrbnicima i učenicima, kao i s osnivačem, drugim ustanovama te tijelima državne uprave (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2008: čl. 125, st. 3).

Rad učeničkog doma kao srednjoškolske ustanove temelji se na godišnjem planu i programu koji se donosi na temelju Nacionalnog okvirnog kurikuluma i nastavnog plana i programa, a donosi ga Domski odbor. Godišnjim planom i programom se utvrđuje mjesto, vrijeme, način i izvršitelji te u pravilu sadrži podatke o uvjetima rada, podatke o izvršiteljima poslova, godišnji kalendar rada, podatke o dnevnoj i tjednoj organizaciji rada, tjedni i godišnji broj sati po razredima i oblicima odgojno-obrazovnog rada, planove rada ravnatelja, odgajatelja i stručnih suradnika, planove rada domskog odbora i stručnih tijela, plan stručnog usavršavanja te podatke o ostalim aktivnostima u funkciji odgojno-obrazovnog rada i poslovanja ustanove (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, čl.28, st. 9).

4.2. Državni pedagoški standard¹⁶

Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja jest dokument kojim se utvrđuju točni uvjeti kvalitetnog odgojnog i obrazovnog rada te uspješnog ostvarivanja ciljeva i zadataka koji su propisani Zakonom i Nacionalnim okvirnim kurikulumom. Standardom se određuju mjerila za materijalne, financijske, kadrovske i ostale uvjete koji su nužni za odgojno-obrazovnu djelatnost te za razvoj srednjoškolskog sustava Republike Hrvatske. U prvom dijelu Standarda se određuju mjerila za veličinu srednjoškolske ustanove, poput broja razrednih odjela i učenika u srednjoj školi, broja učenika u razrednom odjelu, broja radnika, nastavnika, stručnih suradnika i drugih radnika.

Prema Standardu, određen je optimalan broj učenika od 24 učenika u razrednom odjelu. Broj učenika po odgojnoj skupini trebao bi biti najmanje deset učenika, osim ako ne postoji poseban propis kojim se drugačije određuje broj učenika po skupini. Kroz zajedničke programe,

¹⁶ URL7

izborne programe, fakultativnu nastavu, izvannastavne aktivnosti te dodatnu i dopunsku nastavu se izvodi neposredan odgojno-obrazovni rad u odgojnoj skupini.

Drugi dio Standarda se odnosi na mjerila za uvjete provođenja odgojno-obrazovnog procesa, poput dopuštenog opterećenja učenika, smještaja učenika, zdravstvene zaštite učenika, prostornih i tehničkih uvjeta koji vrijede za sve srednje škole te prostornih uvjeta za izvođenje različitih programa, mjerila za prostore u srednjim školama kao i osnovnih mjerila za opremu škole te izvođenja praktične nastave izvan škole.

Treći dio uređuje posebne odgojno-obrazovne potrebe u srednjem školstvu, poput odgoja i obrazovanja nacionalnih manjina, odgoja i obrazovanja u školama s otežanim uvjetima rada te u umjetničkim školama. Također je definiran i uređen odgojno-obrazovni rad s darovitim učenicima, učenicima s teškoćama, učenicima u zdravstvenoj ustanovi te nastavi u kući.

Četvrti dio se odnosi na uređenje rada učeničkih domova, koji se u Standardu definiraju kao „srednjoškolske odgojno-obrazovne ustanove u kojima se u sklopu odgojno-obrazovnog programa za učenike osigurava i primjeren boravak, smještaj i prehrana tijekom pohađanja srednjoškolskog obrazovanja“ (Državni pedagoški standard, 2008: čl. 49, st. 1). Učenički dom ima posebnu organizaciju rada koja je drugačija od školske. Pri „programiranju rada polazi se od humanističko-razvojne paradigme i individualnih potreba i interesa učenika“, te su oni „rezultat su suradničkih odnosa, uzajamnog poštovanja i podržavanja, otvorene humanističke komunikacije i poštovanja osobnosti“ (Državni pedagoški standard, 2008: čl. 49, st. 1). Nositelji odgojno-obrazovnog rada su odgajatelji, pedagozi i psiholozi.

Prema Standardu, dom optimalne veličine ima najviše deset odgojnih skupina, gdje je najmanje 15, a najviše 20 učenika. Odgajatelji koji obavljaju odgojno-obrazovni rad moraju imati visoku stručnu spremu te se za ostvarenje dodatnih programa može zaposliti veći broj odgojno-obrazovnih radnika. Stručni suradnici mogu biti pedagog i psiholog te svaki dom treba imati stručnog suradnika. U dom do 80 učenika se zapošljava jedan stručni suradnik. Ukoliko doma ima od 80 do 250 učenika korisnika, tada se zapošljavaju dva stručna suradnika te jedan preuzima poslove organizatora slobodnog vremena učenika. Uz stručne suradnike pedagoga i psihologa, dom zapošljava i stručne suradnike knjižničara i informatičara, što se propisuje u skladu sa standardima knjižnice te opremljenosti informatičkom opremom. U domu treba biti zaposlen i zdravstveni radnik s najmanje višom stručnom spremom. Neke posebne odgojno-obrazovne programe u domu mogu realizirati i vanjski suradnici. Od ostalog osoblja dom zapošljava i ravnatelja, tajnika, računovođu te administrativno-financijskog radnika. Domovi su ustanove koje rade svaki dan u tjednu, svih 24 sata, stoga se zapošljava i pomoćno-tehničko

osoblje: spremačice, vratari ili pazikuće, domari ili kućni majstori, kuhari/ce, radnici za pranje, popravak i glačanje rublja te skladištari.

Domovi se opremaju u skladu sa Standardom te normativima i posebnim propisima za rad i boravak u domu, kako bi se osigurali potrebni uvjeti za boravak učenika i ostvarenje odgojno-obrazovnog programa. Prostor doma bi trebao zadovoljavati mjerila te od ukupne površine zemljišta osigurati 30 kvadrata po učeniku. Ukoliko je dom organiziran kao dio škole, tada potrebna površina iznosi 20 kvadrata po učeniku. Prostor doma bi trebao biti ograđen zbog sigurnosti učenika.

Prostori učeničkih domova se dijele na prostore stanovanja, boravka, učenja i provođenja slobodnog vremena, prostore za upravu, organizaciju i koordinaciju rada u učeničkom domu, gospodarske prostore, vanjske prostore doma te ostale prostore (Državni pedagoški standard, 2008: čl. 58).

Opremanje prostorija i općeg prostora doma treba odgovarati namjeni te omogućiti boravak, spavanje i ostvarivanje odgojno-obrazovnog rada s učenicima. Sva oprema mora biti „funkcionalna i sigurna, prenosiva, stabilna, od kvalitetnog materijala, po mogućnosti prirodnog, lakog za održavanje, postojanih boja, estetskog izgleda i primjerenog dobi i ergonomskim zahtjevima“ (Državni pedagoški standard, 2008: čl. 61, st. 2). Minimalna oprema učeničkih soba za rad, boravak i spavanje su ležaj, radni stol, stolac, zidnu policu i jedan garderobni ormar po učeniku, kao i sanitarni prostor s tuš kabinom, WC-om i umivaonikom). Što se tiče propisane minimalne opreme sobe za dnevni boravak i učenje za jednu odgojnu skupinu, tu se ubrajaju garnitura za sjedenje, radni stolove i stolci, police, panoi, TV-prijemnici i druga multimedijaska oprema.

Standardom su propisane točne dimenzije učeničkih soba, sobe za dnevni boravak, knjižnice i čitaonice, informatičke učionice, blagovaonice i dvorane, to jest potrebne kvadrature po učeniku. Gospodarski prostori se uređuju i dimenzioniraju u skladu s kapacitetom i vrstom doma, kao i načinom opskrbe te osiguranju energetske potrebe. Nadalje, Standardom su određeni i osnovni higijensko-tehnički uvjeti koje učenički dom mora osigurati, poput osvjetljenja, osunčanosti, prozračivanja, toplinske zaštite, zaštite od buke i akustiku, grijanje i hlađenje, opskrbu vodom, odvodnju otpadnih voda, električne instalacije, zaštitu od požara, zaštitu od provale te instalacije informatike.

4.3. Statut srednjoškolskog đачkog doma Zadar

Kao što je prije rečeno, svaki učenički dom ima vlastiti statut, pa tako i učenički dom o kojem je ovdje riječ, Srednjoškolski đачki dom Zadar. Statut đачkog doma Zadar je službeni

dokument kojim se uređuju statusna obilježja, osnovne djelatnosti, ustrojstvo, ovlasti i način upravljanja, status zaposlenika, učenika i roditelja te ostala pitanja koja se tiču djelatnosti i poslovanja Doma. Dom predstavlja ravnatelj ili osoba koju ravnatelj za to pisano opunomoći, dok u slučaju parnice ili upravnog spora, Dom predstavlja predsjednik Domskog odbora ili osoba koju on pisano opunomoći.

Temelj ostvarivanja djelatnosti su program srednjeg odgoja i obrazovanja te godišnji plan i program Doma. Godišnji plan i program donosi Domski odbor na prijedlog ravnatelja i prethodnom mišljenju vijeća roditelja, najkasnije do 07. listopada tekuće godine. U idućem dijelu rada biti će predstavljen godišnji plan i program Doma za školsku godinu 2020./2021. Ostvarivanje odgojno-obrazovnog rada s učenicima se izvodi kroz rad Doma svih sedam dana u tjednu, u tri smjene, radom u odgojno-obrazovnim skupinama. Odgojno-obrazovni program se provodi kako bi učenici ovladali obrazovnim sadržajima uz poticanje individualnih sklonosti i sposobnosti učenika.

Za obavljanje djelatnosti Dom su potrebna sredstva iz državnog proračuna, proračuna lokalne samouprave, od roditelja učenika, od prodaje roba i usluga te različitih donacija. Prihodi koje Dom ostvaruje od obavljanja djelatnosti, uplata, donacija i ostalih izvora, koriste se za obavljanje i unapređivanje kvalitete djelatnosti.

Statutom Doma su uređene odredbe o tijelima Doma, gdje se definiraju uloga i rad uprave Doma, posloводства Doma te stručnog tijela Doma. Domski odbor predstavlja upravu Doma. Domski odbor ima sedam članova koje imenuje i razrješava odgajateljsko vijeće, vijeće roditelja, osnivač i radničko vijeće. Dva člana odbora su iz reda odgajatelja i stručnih suradnika, jedan član je iz reda roditelja koji nije zaposlenik Doma, tri člana su iz redova osnivača te je jedan član iz redova zaposlenika, to jest radničkog vijeća. Izabrani predsjednik domskog odbora predstavlja domski odbor, saziva sjednice odbora, broji glasove članova kod donošenja akata, propisuje akte te obavlja ostale poslove prema propisima, općim aktima i ovlastima odbora. Sjednice domskog odbora se održavaju prema potrebi u sjedištu Doma.

Iduće tijelo doma jest posloводство, gdje je ravnatelj poslovni i stručni voditelj Doma. Ravnatelj ima niz zadaća, prema Statutu ukupno 37 različitih zadaća, dužnosti i ovlasti. Neke od temeljnih zadaća su predlaganje općih akata i godišnjeg plana i programa rada, predlaganje financijskog plana, briga o sigurnosti, pravima i interesima učenika i zaposlenika, suradnja s osnivačima, praćenje i analiza odgojno-obrazovnog rada, analiza rada odgajatelja i stručnih suradnika te osiguravanje stručnog osposobljavanja i usavršavanja. Uz ravnatelja, kao dio poslovnog tijela Doma je i tajnik doma koji obavlja poslove za koje je ovlašten propisima i Statutom.

Važno je pojasniti i ulogu vršitelja dužnosti ravnatelja (v.d.). Četiri su situacije u kojima Domski odbor imenuje vršitelja dužnosti ravnatelja: kada Dom nema ravnatelja, kada je ravnatelj razriješen, kada se nitko ne prijavi na natječaj za mjesto ravnatelja ili kada nitko od kandidata ne bude izabran za ravnatelja. U ovom slučaju, Dom za vrijeme intervjuiranja nije imao ravnatelja jer je prethodni ravnatelj umirovljen, te je v.d. imenovan od 01. rujna 2020. godine, čiji mandat traje godinu dana. Imenovana osoba treba ispunjavati sve uvjete za radno mjesto odgajatelja ili stručnog suradnika. Vršitelj dužnosti ravnatelja ima sva prava i obveze ravnatelja.

Stručno tijelo je treće tijelo Doma, gdje se ističe odgajateljsko vijeće. Odgajateljsko vijeće ili vijeće odgajatelja čine odgajatelji, stručni suradnik i ravnatelj. Odgajateljsko vijeće obavlja poslove koji su u vezi s izvođenjem odgojno-obrazovnog rada, brine o potrebama i interesima učenika te se bavi promicanjem stručno-pedagoškog rada Doma. Osim toga, odgajateljsko vijeće predlaže stručno usavršavanje svih odgajatelja i stručnog suradnika, surađuje s vijećem roditelja i vijećem učenika, kao i s nastavničkim vijećima škola koje učenici pohađaju. Odgajateljsko vijeće odlučuje o zahtjevu učenika za prelazak učenika iz drugog doma te obavlja ostale poslove koje su utvrđene aktima i propisima.

Statutom je uređen način kandidiranja za prijam učenika u Dom, koji se temelji na javnom natječaju. Natječaj je javno objavljen na mrežnim stranicama i oglasnoj ploči Doma i osnivača. U natječaju su navedene informacije poput broja učenika koje Dom može primiti, uvjete prijema te potrebnu dokumentaciju, kriterije, način i postupak provođenja prijema kandidata. Upis učenika u Dom provodi jedno ili više povjerenstava koje imenuje ravnatelj. Po upisu u Dom, ravnatelj s učenicom, odnosno skrbnikom sklapa ugovor o međusobnim pravima i obvezama.

Službeni dokumenti Doma se dijele na opće i pojedinačne akte. Opći akti su statut, pravilnik, poslovnik te odluke kojima se na opći način uređuju odnosi u Domu. Pojedinačni akti su pravilnici o radu, načinu i postupku zapošljavanja, o jednostavnoj nabavi, o zaštiti osobnih podataka, o zaštiti na radu, o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada, o zaštiti od požara, o isplati naknade iz prihoda ostvarenih bavljenjem dodatnom djelatnosti Doma, o radu knjižnice, o zaštiti arhivskog gradiva, poslovnik o radu vijeća, etički kodeks te kućni red. Prijedloge za donošenje općih akata te njihovu izmjenu i dopunu može iznijeti svaki član Domskeg odbora.

Što se tiče odgojno-obrazovnih skupina, one se formiraju u skladu s pedagoškim standardom. Svaka odgojna skupina na početku godine bira predsjednika i zamjenika predsjednika za tekuću školsku godinu, koji za zadaću imaju predstavljanje odgojno-obrazovne skupine, te zaštitu i promicanje interesa skupine u Domu. Učenike Doma predstavlja i vijeće

učenika, čiji su članovi svi predsjednici odgojno-obrazovnih skupina Doma. Članovi vijeća učenika biraju predsjednika. Vijeće učenika daje prijedloge tijelima Doma o pitanjima koja su važni za učenike te njihov rad i obrazovne rezultate. Vijeće učenika izvješćuje dječjeg pravobranitelja o problemima učenika, predlaže osnivanje udruga učenika i mjere poboljšanja uvjeta u Domu, pomaže učenicima u izvršenju obveza, brine za socijalnu i zdravstvenu zaštitu učenika te obavlja druge poslove koji su određeni Statutom i ostalim općim aktima.

Roditelji i skrbnici surađuju s Domom kroz roditeljske sastanke, koji se sazivaju prema potrebi. Roditelji (skrbnici) su odgovorni za učenikovo ispunjavanje obveza prema programu odgojno-obrazovnog rada te su također dužni nadoknaditi štetu koju učenik učini za vrijeme boravka u Domu ili tijekom izleta. Roditelji imaju svoje predstavnike u Domu u vidu vijeća roditelja, gdje jedan roditelj predstavlja interese jedne odgojne skupine. Vijeće roditelja ima ovlasti, gdje su neke od važnijih raspravljane o pitanjima značajnim za rad i život Doma, davanje mišljenja i prijedloga u vezi s donošenjem i provedbom godišnjeg plana i programa, organizacijom izleta, natjecanja i manifestacija, osnivanjem i djelatnosti učeničkih društava te u vezi s pritužbama na odgojno-obrazovni rad i unaprjeđenje rada Doma.

5. Srednjoškolski đачki dom Zadar

5.1. Osnovni podaci o Domu

Srednjoškolski đачki dom Zadar je javna ustanova srednjeg odgoja i obrazovanja. Osnovan je 1946., iako se prostorno pitanje rješavalo od razdoblja osnivanja, kada se dom nalazio u vili Vlahov na Relji, zatim u novijoj zgradi u Jazinama, sve do 1989. godine, kada se dom „uselio“ u tu već spomenutu zgradu na Jazinama. Razdoblje Domovinskog rata je posebno vrijedno u tradiciji Doma, jer je tada Dom poslužio kao utočište i smještaj stotinama prognanih iz okolice Zadra¹⁷. Procjenjuje se kako je od osnutka Doma do danas, u proces odgoja i obrazovanja ovoga Doma, bilo uključeno oko 12 000 učenika i učenica.

Slika 1: Službeni naziv Doma, pročelje zgrade

Dom je pravna osoba, čiji je osnivač Zadarska županija. Dom se nalazi na Obali kneza Branimira 10A, odmah iza poznate zgrade *Lipotice*. Ukupan broj učenika u školskoj godini 2020./2021. iznosio je 236 učenika (90 učenika i 146 učenica), podijeljenih u deset odgojnih skupina te je planiran smještaj za 67 studenata/ica za akademsku godinu 2020./2021. Ukupan broj djelatnika jest 37, od čega je 10 odgajatelja, jedan stručni suradnik pedagog, jedan zdravstveni djelatnik te administrativnog i ostalog osoblja 25 zaposlenih (skladištar, kuhari, pomoćni kuhara, domari-kotlovnici, spremačice, noćni pazitelji, vratari-pazikuće te osoba zaposlena za pranje, glačanje i popravak rublja). Smještajni kapacitet ustanove jest 105 soba, to jest 300 kreveta.

U Statutu su točno definirane djelatnosti Doma. Dom organizira smještaj i prehranu učenicima redovnih polaznika srednjih škola u Zadru, ostvaruje programe odgojno-obrazovnog rada s učenicima, ostvaruje kulturno-umjetničkih aktivnosti učenika, organizira tehničke i

¹⁷ Web stranica Doma (URL8)

sportske aktivnosti učenika, uređuje i obavlja ostale poslove vezane uz ostvarivanje djelatnosti srednjeg školstva te organizira i pruža usluge smještaja i prehrane za studente Sveučilišta u Zadru. Planiranje odgojno-obrazovnog rada Doma usklađeno je sa Zakonom, Standardom, Odlukom o početku i završetku nastavne godine, broju radnih dana i trajanju odmora učenika te se uvelike oslanja na dugogodišnje radno iskustvo pedagoških zaposlenika Doma.

Ciljevi odgojno-obrazovnog rada Doma se planiraju postići putem odgojnih zadataka, kao što je navedeno u godišnjem planu i programu:

- osiguranje optimalnih (radnih, pedagoških, životnih, društvenih) uvjeta za stjecanje općeg i stručnog obrazovanja;
- kontinuirana pozitivna podrška učenicima (na planu čuvanja i unapređivanja zdravlja učenika, socio-emocionalnog razvoja, kognitivnog razvoja, odgoja za zaštitu prirode i očuvanje okoliša);
- oblikovanje i jačanje interesa;
- rad na procesu osamostaljivanja, osobne i socijalne integracije;
- prevencija odstupanja od općeprihvaćenih normi ponašanja;
- poboljšanje kvalitete života i rada u Domu (unapređivanje djelatnosti)
- osiguranje provedbe uputa HZJZ za sprječavanje i suzbijanje epidemije COVID-19 u učeničkim domovima s obzirom na epidemiju COVID-19 u školskoj 2020./2021. godini.

Navedeni zadaci se planiraju ostvariti kroz razne aktivnosti, a koje se odnose na pomoć učenicima u procesu adaptacije, pomoć u učenju, mirno rješavanje sukoba, ponuda aktivnosti učenicima, poticanje angažiranja učenika, praćenje i analizu napretka učenika, pedagoške intervencije, kontinuirano praćenje i evaluacije realizacije programa, rad na poboljšanju komunikacije te provođenje i poštivanje protuepidemijskih mjera kroz poticanje razumijevanja svrhe mjera. Rad Doma se odvija individualno, u grupama, timski, savjetovanjem, u obliku radionica i predavanja te raznim edukacijama. Svi sudionici odgojno-obrazovnog procesa u Domu su nositelji aktivnosti.

Kroz iduća poglavlja razložit će se rad Doma kroz materijalno tehničke uvjete rada, organizaciju rada ustanove, prikaz odgojnih skupina, zaduženja odgajatelja, pedagoga, planove i programe rada odbora i vijeća, suradnju Doma, evaluaciju rada Doma te suvremeno poimanje odgoja. U posljednjem dijelu prikazat će se planovi za budućnost Doma. Za prikupljanje

osnovnih podataka koji nisu uključeni u intervju, koristio se službeni Statut Doma¹⁸, godišnji plan i program za školsku godinu 2020./2021¹⁹., izvješće o realizaciji godišnjeg plana i programa za školsku godinu 2019./2020. te službena *web* stranica Doma na kojoj se nalaze opći akti te dodatne informacije o ustanovi koje nisu mogle biti ispitane kroz intervju.

5.2. Opći uvjeti za ostvarivanje odgojno-obrazovnog rada

Kako bi se ostvarili ciljevi i zadaće odgojno-obrazovnog rada, u domovima moraju biti osigurani opći i pedagoški uvjeti, koji su određeni Zakonom o srednjem školstvu, „Pravilnikom o normi neposrednog odgojno-obrazovnog rada po nastavnim predmetima i načinu utvrđivanja broja izvršitelja na odgojno-obrazovnim i drugim poslovima u srednjoj školi, te drugim podzakonskim aktima i propisima koji se odnose na područje odgoja i obrazovanja“ (Rosić, 2007: 96). Opći uvjeti su: materijalno-prostorni uvjeti, društveno-gospodarski uvjeti (financije), kadrovski uvjeti te organizacija rada (vođenje i upravljanje, podjela odgovornosti, komunikacija, informiranje, način usmjeravanja i usklađivanja različitih čimbenika – temelj treba biti zakon demokratičnosti). Pedagoški uvjeti su: odgojna skupina, odgojno obrazovni djelatnici, odgajateljsko vijeće, učenički dom kao cjelina, vijeće učenika te vijeće roditelja.

5.2.1. Materijalno-prostorni uvjeti

Zgrada Doma sagrađena je 1962. godine, stoga ne može zadovoljiti u potpunosti sve današnje potrebe učenika. U samom godišnjem planu i programu rada Doma za školsku godinu 2020./2021. naznačeno je kako nedostaje prostorija koje bi služile učenju i izvođenju izbornih aktivnosti učenika te da se umjesto dvorane, koje nema u sklopu Doma, za sportske aktivnosti koristi okoliš Doma, to jest sportski tereni. Osim sportskih terena, kao dio okoliša Doma jest i prostor ispred Doma koji je uređen u stilu parka, ograđen je, a služi za druženje učenika u slobodno vrijeme.

Zgrada ima četiri kata. U zgradi se nalazi restoran s kapacitetom od 410 mjesta, ured ravnatelja, prostor za sastanke, četiri ureda, kabineti i zbornica za odgajatelje, sobe, sanitarni čvorovi, kupaonice, knjižnica, TV dvorana, soba noćnih pazitelja, portirnica, soba medicinske sestre, čajna kuhinja, kuhinja, skladište, dvije učionice koje su na raspolaganju učenicima, praonica, radionica domara te kotlovnica. Obnovljena je i teretana Doma, u kojoj učenici trenutno ne mogu boraviti zbog epidemiološke situacije.

¹⁸ Poslan osobno istraživačici od strane stručnog suradnika pedagoga, no može se pronaći i na *web* stranici Doma. Statut je donesen 2019. godine. Godišnji plan i program je izglasan 02.10.2020. godine na sjednici Domskog odbora.

¹⁹ Također poslan osobno, no može se pronaći na *web* stranici Doma.

Slika 2: Srednjoškolski đlački dom – pročelje, izvor: I. Knežević

Zgrada je podijeljena na dva paviljona: istočni koji se proteže na tri kata te zapadni koji se proteže na sva četiri kata. Ukupna površina prostora za smještaj i stanovanje iznosi 4 659.79 m². Na istočnoj strani su smještene učenice, svaki od tri kata ima 11 trokrevetnih soba, kabinet odgajatelja, dvije kupaonice sa četiri tuš-kabine i sedam umivaonika te dva sanitarna čvora sa sedam toaleta i tri umivaonika. Na zapadnoj strani su smješteni učenici i studenti/ce, svaki od četiri kata ima 12 trokrevetnih soba, pet dvokrevetnih (osim na prvom katu, gdje su tri dvokrevetne i učionica), kabinet odgajatelja (osim na četvrtom katu gdje nema kabineta odgajatelja), dvije kupaonice s pet tuš-kabina (osim na četvrtom katu gdje su četiri tuš-kabine) i šest umivaonika te dva sanitarna čvora sa šest toaleta i umivaonikom. U prizemlju zgrade se nalazi još i šest trokrevetnih soba, dvije kupaonice s četiri tuš kabine i sedam umivaonika, dva sanitarna čvora sa šest toaleta.

Slika 3: Igralište Doma, izvor: Web stranica hostela²⁰

²⁰ <http://www.hostelzadar.eu/>

Slika 4: Teretana Doma, izvor: I. Knežević

Slika 5: Knjižnica Doma, izvor: Web stranica Doma

Za vrijeme trajanja epidemije, u Domu su osigurane dvije sobe za samoizolaciju, koje imaju odvojeni sanitarni čvor i čajnu kuhinju. Idućih nekoliko slika su prikazi soba, apartmana, kupaonica te tuševa koji se nalaze u Domu.

Slika 6: Jedna trokrevetna soba u Domu, izvor: Web stranica hostela

U godišnjem planu i programu rada Doma za tekuću godinu, naznačeni su planovi tekućeg održavanja zgrade, u vidu ličenja soba, učionica, vrata i dovratnika te klupa za sjedenje u dvorištu Doma te osmišljavanje izgleda i načina korištenja domskog dvorišta.

Slika 7: Ulaz u sanitarni čvor, u sklopu apartmana koji se iznajmljuje ljeti, izvor: Web stranica hostela

Slika 8: Restoran Doma, pogled na stolove, izvor: Web stranica hostela

Što se tiče investicijskog održavanja zgrade, koji uvelike ovisi o financijskim mogućnostima Doma, stavke koje se planiraju bit će pobliže opisane u poglavlju „Planovi za budućnost Doma“, gdje će se iznijeti ideje o poboljšanju materijalnih uvjeta te unaprjeđenje kvalitete života i rada Doma.

5.2.2. Društveno-gospodarski i kadrovski uvjeti

Glavne djelatnosti Doma, prema Zakonu i Statutu, su odgojno-obrazovni rad učenika, pružanje usluge smještaja i prehrane te organizacija kulturnih i ostalih aktivnosti učenika. Dodatne djelatnosti Doma su pružanje usluga smještaja i prehrane te iznajmljivanje restorana i kuhinje za održavanje svadbi i svečanih banketa tijekom cijele školske godine, davanje u zakup 105 soba s upotrebom kuhinje u vrijeme praznika kada su kapaciteti slobodni. Također, dodatna djelatnost jest i pružanje usluga smještaja i prehrane polaznicima učeničkih i studentskih ekskurzija i drugim građanima koji privremeno borave u Zadru iz turističkih, studijskih ili sličnih razloga, isto tako u vrijeme kada su smještajni kapaciteti slobodni. Izvori financiranja

Doma, prema godišnjem planu i programu su stoga državni proračun (državna riznica, za plaće djelatnika te iz proračuna Ministarstva znanosti i obrazovanja, za subvencije smještaja i prehrane studenata smještenih u Domu), županijski proračun (za subvenciju smještaja i prehrane učenika smještenih u Domu, prijevoz djelatnika te djelomično tekuće i investicijsko održavanje), prihodi po posebnim namjenama (uplate učenika i studenata za smještaj i prehranu u Domu) te vlastiti prihodi (hotelijersko-ugostiteljska djelatnost kao dodatna djelatnost tijekom ljeta).

Kadar koji je zaposlen u Domu su ravnatelj, pravnik, voditelj računovodstva, administrativno-pravni djelatnik, stručni suradnik pedagog, kuhari i pomoćno osoblje, kućni majstori, spremačice, portiri, noćni pazitelji i deset odgajatelja, odnosno odgajateljica. Uz navedene, kao dio kadra Doma zaposlena je i medicinska sestra, koja je posebno potrebna za vrijeme trajanja pandemije, koja se brine za zdravstveno stanje učenika te o tome obavještava odgajatelje.

5.2.3. Organizacija rada

Cjelokupna organizacija rada Doma je podređena učeničkim potrebama, kao i ostvarenju ciljeva i zadaća. Ukupna organizacija je uređena Zakonom, Pravilnikom o normi rada, Kolektivnim ugovorom, Statutom, Pravilnikom o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada te Pravilnikom o kućnom redu. Ravnatelj utvrđuje raspored rada. Radno vrijeme Doma je organizirano u tri smjene, svih sedam dana u tjednu. Ono što razlikuje učeničke domove od škola jest organizacija rada kroz odgojne skupine, odgajateljsko vijeće, druga vijeća te drugačiji programi rada koji se temelje na odgojnoj stvarnosti situacije (Rosić, 2001).

Odgajatelji su raspoređeni u tri smjene. Prva smjena traje od 07:00 do 13:00 sati, druga od 12:00 do 18:00 sati te treća od 17:30 do 22:30 sati. Razlog preklapanja smjena jest olakšavanje prijenosa informacija između odgajatelja/ica. Po dolasku u smjenu, odgajatelj/ica treba pregledati zapise od prethodne smjene, vidjeti je li koji učenik zapisan da nedostaje ili je nastao kakav problem u prethodnoj smjeni. Tijekom sve tri smjene odgajatelji trebaju pratiti učenički rad te upisivati bitne informacije u knjigu dežurstva ili knjigu odgajatelja. Postoje razna zaduženja odgajatelja, ovisno o kojoj je smjeni riječ, bilo to buđenje učenika u prvoj smjeni, dežurstvo u restoranu za vrijeme ručka, odlazak na informacije u školi, provođenje organiziranih aktivnosti za učenike, pomoć u učenju, ispunjavanje pedagoške dokumentacije ili provođenje individualnih razgovora s učenicima. Što se tiče ravnatelja i pedagoga, njihova smjena je dijelom tjedna jutarnja, dijelom popodnevna, što omogućuje njihovu prisutnost u

svim smjenama. Stoga su i ravnatelj i pedagog upućeni u rad sve tri smjene odgajatelja i sveukupni rad odgojnih skupina.

5.3. Pedagoški uvjeti za ostvarenje odgojno-obrazovnog rada

5.3.1. Odgojne skupine

Odgojne skupine su temeljne odgojno-obrazovne jedinice unutar domova. Odgojno-obrazovni rad u domovima je suradnja odgajatelja i učenika te se posredno ili neposredno odvija u odgojnim situacijama (Slana, 2007). Svaka odgojna skupina ima odgajatelja, koji je stručni voditelj skupine te ima niz zadataka, koji će se prikazati kasnije. Kao što je već navedeno, za tekuću školsku godinu formirano je deset odgojnih skupina, koju čine učenici i njihov odgajatelj/ica kao pedagoški voditelj/ica. Odgojne skupine su osnovne organizacijske, društvene i pedagoške jedinice Doma.

U odgojnoj grupi interakcija se odvija na formalnoj i neformalnoj razini, gdje je cilj formalnih „steći određene ciljeve, koji se javno izražavaju“, što najčešće koriste i odabiru odgajatelji, dok se neformalne najčešće „odvijaju među učenicima, najčešće bez utjecaja odgajatelja te su posljedica očekivanja, nadanja učenika za socijalnom primljenošću, pripadnošću, izmjenjivanjem interesa“ (Slana, 2007: 107).

Raspodjela učenika po odgojnim skupinama se u pravilu vrši po principu da odgajatelji imaju učenike, a odgajateljice učenice. U stvarnosti to ipak nije moguće ostvariti u potpunosti, stoga od deset odgojnih skupina dvije su mješovite skupine, dok je ostalih osam ili isključivo učenici kod odgajatelja, ili učenice kod odgajateljica. S obzirom na školu i razred, pri formiranju odgojne skupine se vodi briga i o tome da u skupini, ukoliko je moguće, ima učenika koji pohađaju istu školu, no nisu isti razred, kako bi se mogla ostvariti pomoć u učenju upravo između samih učenika. Također se u obzir uzimaju želje učenika. Najviše učenika korisnika Doma pohađa medicinsku školu, gimnazije, te strukovne, obrtničke i tehničke škole.

Svaka odgojna skupina ima vlastiti godišnji plan i program rada, koji su sastavni dio cjelokupnog godišnjeg plana i programa, što se upisuje u dnevnik rada odgajatelja. Pretpostavka planiranja sadržaja, određivanja metoda i načina rada jest poznavanje učenika i njihovih sposobnosti, stoga svaki odgajatelj nastoji upoznati nove učenike u skupini i prikupiti relevantne podatke kako bi se kreirali i programirali planovi sadržaja i aktivnosti pojedine skupine. Iako svaka skupina postoji kao jedna mala zajednica te su sve međusobno različite, zajednički odgojno-obrazovni sadržaji proizlaze iz četiri odgojna područja: socio-emocionalni

razvoj, kognitivni razvoj, razvoj kreativnosti te čuvanje i unapređivanje zdravlja učenika, posebno za vrijeme trajanja epidemije.

U godišnjem planu i programu Doma, svaka odgojno-obrazovna skupina ima točno definirane specifične ciljeve, ishode, aktivnosti, oblike i metode, nositelja, planirano vrijeme te ukupan broj sati, s obzirom na odgojno-obrazovno područje i sadržaj rada. Kroz planove i programe rada odgojnih skupina zastupljena su sva odgojna područja (socio-emocionalni razvoj, kognitivni razvoj, razvoj kreativnosti te čuvanje i unaprjeđivanje zdravlja učenika)²¹

5.3.2. *Odgajatelj*

Što sve treba biti i znati jedan odgajatelj? Odgajatelj treba biti kompetentan u širokom području, to jest u tri temeljne uloge, formalnoj, strukovnoj i ljudskoj ulozi (Kolesarić, 2019). Formalna se uloga odnosi na poslove koje su određeni Zakonom, strukovna podrazumijeva kompetencije i znanja stečena kroz obrazovanje, dok se ljudska uloga odnosi na komunikacijske kompetencije za rješavanje problema (Kolesarić, 2019). Treba znati pomoći „učenicima u njihovu rastu i sazrijevanju na tjelesnom, zdravstvenom, socioemocionalnom, intelektualnom, duhovno-moralnom i kulturnom području“ (Ćuk, 2014: 6). Odgajatelj treba „biti sposoban voditi skupinu, predlagati i provoditi razne projekte u domu i izvan doma, dakle imati menadžerske i poduzetničke kompetencije (...) odgajatelj ima zaduženje voditi jednu ili više slobodnih aktivnosti, ovisno o svojim sklonostima“ (Ćuk, 2014: 6). Odgajatelj treba biti spreman na timski rad, treba posjedovati komunikacijske kompetencije, voditi posebnu brigu o komunikaciji s učenicima kroz izgradnju odnosa (Ćuk, 2014). Odgajatelj je „zamjena za roditelje kako bi se učenik u novoj sredini osjećao što sigurnije (...), on je socijalni integrator i kulturni medijator koji učeniku pomaže, dogovara se, organizira, potiče, animira, informira, kreira“ (Ćuk, 2014: 7). Također, treba biti „empatičan, prijateljski, djelatan, energičan, ambiciozan i optimističan“ (Ćuk, 2014: 7). U radu s učenicima, odgajatelj se susreće s mnogobrojnim pitanjima, bilo to vezano za poteškoću ili nešto ugodnije tematike (Slana, 2005). Ukalupljeni okviri odgojnog rada nestaju kada se poštuju različitosti i osobnosti pojedinca, što je uz povjerenje jedan od temelja odgojnog rada u domovima (Slana, 2005). Od odgajatelja se očekuje da preuzmu neke zadaće roditelja, poput odaziva na emocionalne potrebe, rješavanje konflikata, bodrenje fizičkog, emocionalnog, društvenog i duhovnog razvoja te rješavanja krize, zbog čega odgajatelji često moraju neočekivano reagirati (Slana, 2005).

²¹ Pogledati Prilog 4. – primjer plana i programa rada prve odgojne skupine za odgojno područje socio-emocionalnog razvoja.

„Pa jednostavno, mi smo učenicima ovdje i otac i majka.“ (S_1)

Zadaci odgajatelja su ostvarivanje svih odgojno-obrazovnih programa i ostalih poslova za svoju odgojnu skupinu, briga o redovitom pohađanju nastave učenika, praćenje uspjeha i ponašanja svakog učenika, izvješćivanje roditelja te stvaranje poticajnog odgojnog ozračja kako bi se pomoglo učeniku u procesu samoostvarenja. Odgajatelj djeluje kao „organizator, mentor, animator, savjetnik, koordinator“ (Slana, 2007: 108). Rosić (2001) nudi 'formulu' koja opisuje potrebne kompetencije odgajatelja: ODGAJATELJ = ANIMATOR + KOMENTATOR + TERAPEUT, što povezuje sve dosad navedeno te upućuje na to da su sve zadaće i kompetencije koje odgajatelj treba imati – međuovisne.

Odgajatelj ostvaruje sve odgojno-obrazovne programe, brine o redovitom pohađanju nastave, prati uspjeh i ponašanje učenika, o čemu izvješćuje roditelje. Prema Statutu, odgajatelj prvenstveno prati i brine o psihofizičkom zdravlju učenika, kulturnom ponašanju, brine se za zaštitu prava učenika, podnosi izvješća o radu odgojne skupine i učenika, pomažu učenicima u učenju i izvršavanju školskih i domskih obveza, surađuje s nastavnicima te brine o redovitom ispunjavanju pedagoške dokumentacije.

Prema godišnjem planu i programu, odgajatelj ima ukupno osam područja rada: planiranje i programiranje, neposredni odgojno-obrazovni rad s učenicima, vrednovanje, pripreme za neposredni odgojno-obrazovni rad, stručno usavršavanje, pedagoška dokumentacija i evidencije, rad u stručnim i drugim tijelima Doma i suradnja. Svako područje rada obuhvaća posebne zadatke.

Planiranje i programiranje se odnosi na rad odgajatelja i njegove odgojne skupine kroz mjesečne i tromjesečne planove, kao i na izborne programe te individualne programe stručnog usavršavanja. Neposredni odgojno-obrazovni rad s učenicima uključuje mentorstvo i vođenje odgojne skupine (Ćuk, 2014) te provođenje izbornih i posebnih programa rada. Također je važno samovrednovanje i vrednovanje realizacije programa. Za poboljšanje kvalitete rada i ostvarenje odgojno-obrazovnih ciljeva, važno je stručno usavršavanje u vidu individualnog usavršavanja, usavršavanja u kolektivu te van kolektiva. Ključni dio svakodnevice odgajatelja jest vođenje razne pedagoške dokumentacije i evidencije. Odgajatelji vode dnevnik rada odgojne skupine, izrađuju preglede rada učeničkih aktivnosti, upisuju podatke u matičnu knjigu i registar, vode dnevnika zapažanja, evidencije učenja i ocjena, nazočnosti na učenju, evidenciju izlazaka i odlazaka na vikend te su očevici u radu stručnih tijela. Odgajatelji su ključni dionici rada stručnih i drugih tijela Doma, poput odgajateljskog vijeća, Domske odbora te raznih povjerenstava (upisno, stručno i druga). Surađuju s niz dionika odgojno-obrazovnog procesa,

poput roditelja (skrbnika), razrednicima, nastavnicima, stručnjacima iz struke i drugim stručnjacima i kolegama kao i sa Ministarstvom znanosti i obrazovanja te Agencijom za odgoj i obrazovanje.

„...van doma, pa zna biti situacija nekakvih kada mi je dolazila i policija u dom, pa onda moraš i s njima surađivati, sa centrom za socijalnu skrb također. Van doma naravno surađujemo sa razrednicima, nastavnicima od naših učenika, ravnateljima ostalih škola, tako dalje, to je ta nekakva suradnja.“ (S_1)

„Normalno znači, suradnja sa svim školama, sa ravnateljima svih škola. (...) zavod za socijalnu skrb (...), hrvatski zavod za javno zdravstvo, epidemiolozi, sa našim osnivačima, znači županija, (...) Sa pedagogima drugim, nažalost i sa policijom u vezi nekih stvari, centrom za ovisnost. (...) imamo te radionice i tako dalje i tako dalje. Znači sa svim institucijama koji se dotiču odgoja i obrazovanja mladih. Posebno bih istaknuo klub košarkaški, jer imamo tu pet, šest učenika, perspektivnih juniora (...). Nogometaši, surađujemo sa nogometnim klubom Zadar i tako dalje. I ostalim isto zaista sportski ne znam, rukometnim klubom. Znači više manje sa svima.“ (S_3)

Aktivnosti koje se provode u Domu sve češće zahtijevaju suradnju odgajatelja s kolegama, što svoje uporište u suvremenim istraživanjima imaju u kooperativnoj suradnji, gdje se ističe da „veće sudjelovanje među odgajateljima ima pozitivan utjecaj na odgojno-obrazovni rad, zato je s tog gledišta, dobrodošlo“ (Slana, 2007: 108). Potrebno je međusobni rad odgajatelja poticati zato što, uz kvalitetniji rad, kooperativna suradnja doprinosi smanjenju nezadovoljstva s radom te ublažava uzroke *burn out*-a ili izgorjelosti (Slana, 2007). Međusobni rad odgajatelja omogućava „sistematičnije praćenje rada svakog učenika; lakše i brže prepoznavanje situacija, gdje je učeniku potrebna specifična pomoć, savjetovanje; savjetovanje i pomoć su efikasniji ako kod opredjeljenja problema i njegovom razrješavanju sudjeluje više stručnjaka; u međusobnom sudjelovanju stvara se više različitih ideja, zato je odgojno-obrazovni rad dinamičniji; odgajateljima pruža više mogućnosti za zajednički stručni razvoj“ (Slana, 2007: 109). Na kooperativni rad i suradnju utječu kultura odgojno-obrazovne institucije i uspostavljena klima, to jest atmosfera Doma (Slana, 2007). Suradnja nije nešto što se tek tako dogodi te nije obvezno da će uvijek rezultirati pozitivnim ishodom, ali je jasno da postaje koncept koji može pridonijeti razvoju odgojno-obrazovnog rada (Slana, 2007).

Prema Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, sveukupne tjedne obveze odgajatelja i stručnih suradnika se utvrđuju u radnom tjednu, to jest ukupno 40 sati.

Svakom odgajatelju su određena tjedna i godišnja zaduženja, koja su upisana i programirana godišnjim planom i programom. Odgajatelji imaju propisanih 28 sati tjedno neposrednog odgojno-obrazovnog rada. Za sve odgajatelje, osim sindikalnog povjerenika, vrijedi preostalih 12 sati tjedno odraditi kroz ostale poslove, poput stručno-metodičke pripreme, stručnog usavršavanja, suradnje s roditeljima, rada u stručnim tijelima Doma i izvan Doma, dežurstva, organizacije natjecanja, sindikalnih poslova te izvannastavnih aktivnosti. Godišnje obveze odgajatelja, u tjednima kada nema nastave, ukupno iznose 360 sati. Tada odgajatelji imaju zadaće rada u skupini ili konzultacije nakon završetka nastave, obavljanja administrativnih poslova vezanih za vođenje odgojne skupine, stručnog usavršavanja, planiranja i vođenja izleta, suradnje s roditeljima, rada u stručnim tijelima i stručnim povjerenstvima, javne i kulturne djelatnosti Doma, rada u upisnim povjerenstvima te dežurstva. I posljednja kategorija su odmori i dopusti, kojih ima ukupno 320 sati, od čega su 80 sati praznici te 240 sati godišnji odmor.

Svakako, uz odgovornost i obveze postoje i poteškoće u radu. Sugovornici odgajatelji su upitani o poteškoćama, problemima i preprekama s kojima se susreću u radu:

„to se najviše odnosi na to nekakvo kršenje kućnog reda, (pauza) tipa ono, to nam je najveći problem, pod navodnike najveći problem u domu.“ (S_1)

„Najčešće prepreke u radu... su ljudski faktor. Ljudski faktor i mogu reći nerazumijevanje. Na primjer, roditelji znaju neozbiljno pristupiti situaciji boravka njihove djece u domu. (...) A i roditelji bi morali surađivati u tom smislu, oni će vam napisati u ugovoru da prihvaćaju, međutim, kada dolazi poslije do stvarnog života i kontakta i ako dijete, odnosno učenik zove „mama, ja bi išao vani 15 minuta“, to se produži“ (S_2)

Sugovornik tvrdi kako su razmirice između učenica češće nego kod učenika te da je sve manje slučajeva u kojem je „neki učenik žrtva bilo kakve vrste nasilja“ (S_1) te da se svi problemi s učenicima svode na kršenje kućnog reda.

„U zadnje vrijeme, to je po meni vrlo zadovoljavajuća situacija. Problemi su postojali možda prije nekakvih (pauza) poslijeratnih godina, prijeratnih godina. Tad je bilo problema. Zbog gluposti, zbog nekakvih nacionalnih neslaganja, (pauza) a sada ne mogu zaista reći što se tiče evo mog iskustva u zadnje vrijeme, ja ne mogu reći da je... Ukoliko dođe do nekakvih verbalnih nesporazuma među curama, sad ću o tome govoriti, onda se one javljaju meni i time rješavamo, mirno rješavamo, mirno. Odnosno stvaramo

jedan pravedan odnos gdje svatko iznese svoje mišljenje „za“ i „protiv“, e onda se odredi šta je tu u redu. Ako se može, napravimo nekakvo pametno rješenje.“ (S_2)

Razmirice i problemi među djelatnika, kako kaže, ne bi se smjeli primijetiti:

„Svi mi smo tu zajedno, nas trideset i sedam, koliko nas ima smo tu svi skupa, tako da, svi moramo surađivati, jer učenici to odmah vide. Odmah oni vide i što oni vide ako mi nismo zajedno, kako možemo tražiti da se oni ne svađaju i nešto tako. I ako ima, mislim da učenici to, da su, da se to... ne manifestira se u domu.“ (S_1)

5.3.3. *Stručni suradnik pedagog*

Tijekom razvojnog puta stručnog suradnika pedagoga, koje traje nešto više od šest desetljeća, dogodile su se promjene shvaćanju uloge pedagoga koja podrazumijeva i odgovarajuće kompetencije za optimalno ostvarivanje te uloge (Staničić, 2005). Kompetencije o kojima je riječ, obuhvaćaju odlike, kvalifikacije te razna znanja koja su potrebna pedagogu kako bi uspješno pridonio ostvarenju stručnih i pedagoških ciljeva ustanove te unaprjeđenju kvalitete pedagoških procesa (Staničić, 2005).

Suvremeno poimanje stručnog suradnika pedagoga se može obuhvatiti pojmom „refleksivni praktičar“, to jest „aktivan pojedinac koji istražuje rješenja i različite načine djelovanja kao odgovore na praktične probleme“ (Šagud, 2006, navedeno u Bodlović i Kunac, 2012: 3). Razvoj tradicionalnog kurikuluma i njegova sveobuhvatnost sadržaja, vještina i znanja koja se trebaju steći, dovode do pretpostavke većeg opsega pedagoških znanja, kod nastavnika, odgajatelja te pedagoga (Bodlović i Kunac, 2012). U obrazovanju stručnog suradnika pedagoga i pedagoga, sve više se kristaliziraju novi pristupi koji su fleksibilni i diferencirani. Ovakvi pristupi uzimaju u obzir različitost uvjeta u kojima se odvija pedagoška praksa, što omogućuje donošenje zaključaka o profesionalnim kompetencijama koje bi pedagog trebao razvijati (Bodlović i Kunac, 2012).

Obrazovanje pedagoga i njegovo stručno osposobljavanje je jedno od pitanja koje se nameće kada se razmišlja o stvarnosti radnog mjesta pedagoga. Postaviti će se slično pitanje kao i za odgajatelja: što stručni suradnik pedagog treba znati i biti? Pedagog koji je osposobljen u smislu onoga s čime će se susretati na radnome mjestu treba biti „svjestan konteksta i potreba zajednice u kojoj djeluje, posjeduje znanja o svim sustavima koji participiraju u institucionalnom odgoju i obrazovanju, osposobljen za komunikaciju, sposoban graditi partnerske odnose i unapređivati odnose u zajednici koja uči, sposoban intervenirati, ali i

prevenirati, spreman i sposoban evaluirati svoj rad i rad drugih te raditi na vlastitom usavršavanju“ (Maleš, Stričević i Ljubetić, 2010: 35). Javlja se potreba za jačanjem stručno-pedagoških funkcija te se rad stručnih suradnika prepoznaje kao odgovor struke na izazove koje suvremena škola postavlja (Staničić, 2005). Uz formalne kompetencije, postoji pet poželjnih kompetencija stručnog suradnika pedagoga, a to su osobna, stručna, razvojna, socijalna i akcijska (Staničić, 2005). Osobna kompetencija pedagoga podrazumijeva marljivost, odlučnost, samopouzdanje, inicijativnost, odgovornost, iskrenost, povjerenje, komunikativnost i druge kompetencije (Staničić, 2005). Razvojna obuhvaća stvaranje vizija, inovacije, korištenje tehnologije za svrhu razvoja, poznavanje potreba klijenata te administraciju, to jest organiziranje rada i poznavanje upravno-pravnih normi (Staničić, 2005). Stručna kompetencija obuhvaća organizaciju pedagoškog procesa, planiranje i programiranje, didaktičko oblikovanje nastave, poznavanje zakonodavstva te analiziranje i vrednovanje rezultata odgojno-obrazovnog procesa (Staničić, 2005). Socijalna ili društvena kompetencija podrazumijeva poznavanje načela tijeka međuljudskih odnosa, postojanje potrebnih znanja za rješavanje sukoba, kompetenciju poticajne komunikacije, umijeće motiviranja, poštovanje individualnosti te izbor odgovarajućeg stila vođenja (Staničić, 2005). Konačno, akcijska kompetencija podrazumijeva osiguranje uvjeta za ostvarivanje ciljeva ustanove, aktivnu i konstruktivnu suradnju u rješavanju problema, priznavanje i poštovanje doprinosa suradnika, poticanje na rad kroz osobni primjer te vođenje prema viziji (Staničić, 2005).

Formalno obrazovanje pedagoga bi trebalo biti usklađeno s navedenim kompetencijama, kako bi budući pedagozi te iste mogli stjecati kroz studij. Ono što se posebno ističe jest pojam partnerstva, to jest „važnost uspostavljanja, održavanja i unapređivanja partnerskih odnosa između različitih čimbenika odgoja, a posebice između obitelji i odgojno-obrazovne ustanove“ (Maleš, Stričević i Ljubetić, 2010: 35-36).

Pedagozi bi trebali znati voditi savjetodavne razgovore sa učenicima, kako bi im pomogao, usmjerio ih, pružio podršku ili stvorio odnos s drugom osobom gdje se „pomiruje prisutnost djelovanja njegove samosvijesti s jedne strane i nedostatka instinkta za sve životne situacije, s druge strane“ (Pažin-Ilakovac, 2015: 49). Pedagoški razgovori se smatraju dijelom razvojno-pedagoškog i savjetodavnog rada škole, koje vode pedagozi i psiholozi, a najčešće teme su dom i obitelj, školski ili domski kontekst, odnosi s drugima te teškoće u samorazumijevanju (Resman, 2000, navedeno u Pažin-Ilakovac, 2015).

Stručni suradnik pedagog također ima propisani plan i program rada. Jedno od temeljnih područja rada pedagoga jesu pripreme za ostvarivanje plana i programa, gdje se ubrajaju programski sadržaji poput utvrđivanja odgojno-obrazovnih potreba učenika, planiranja i

programiranja rada, ostvarivanja uvjeta za realizaciju plana i programa te upis učenika. Dakle, to bi značilo da unutar ovog područja rada pedagog treba prilagoditi plan i program rada potrebama učenika kroz razne analize ostvarenja prethodnih planova i programa te analizu situacije učenika. Osim toga, kroz suradnju sa odgajateljima i ravnateljem izrađuje kvalitetne planove i programe (vlastiti program rada kao i program rada Doma, planiranje stručnog usavršavanja). Unutar ovog područja rada pedagog ima zadaću pripreme za odgojno-obrazovni rad, kroz pripremu radionica, instrumenata za evaluaciju i praćenje odgojno-obrazovnog procesa, pripremu za rad s roditeljima i učenicima te pripremu za sudjelovanje u Odgajateljskom vijeću. Kao posljednji dio zadaće ovog područja rada jest upis učenika te u suradnji s odgajateljima i ravnateljem formirati odgojne skupine i utvrditi razmještaj po sobama.

Drugo područje rada jest sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu. Programski sadržaji koji pripadaju ovom području rada su uvođenje inovacija, rad s učenicima, suradnja i praćenje. Uvođenje inovacija podrazumijeva unaprjeđenje odgojno-obrazovne prakse Doma kroz pomoć odgajateljima u uvođenju inovacija te unaprjeđivanje uvjeta za optimalno izvođenje odgojno-obrazovnog procesa. Rad s učenicima se može odvijati kroz radionice, izborne ili posebne programe, rad u timovima ili individualni rad. Suradnja stručnog suradnika pedagoga podrazumijeva rad u stručnim tijelima Doma te u Aktivu stručnih suradnika, suradnju s odgajateljima, ravnateljem, roditeljima, srednjim školama, Ministarstvom obrazovanja, policijom, Centrom za socijalnu skrb te nizom drugih:

„Već po prirodi posla i ta suradnja je na određeni način i predviđena i redovita, i ovisno što dakle situacija donese, uvijek je tu centar za socijalnu skrb, tu je obiteljski centar, (...). Zavod za javno zdravstvo, MUP, odnosno policija, škole, sve škole i njihovi zaposlenici, stručni suradnici, psiholozi, pedagozi i konačno, sve što nam situacija donese, pozvani smo na suradnju.“ (S_5)

U Godišnjem planu i programu je istaknuta suradnja pedagoga sa Volonterskim centrom u Zadru, s drugim učeničkim domovima te s Odjelom za pedagogiju Sveučilišta u Zadru u svrhu provedbe stručne prakse te terenskih posjeta u sklopu kolegija Domska pedagogija na diplomskom studiju. Praćenje kao posljednji sadržaj ovog područja podrazumijeva praćenje odgojno-obrazovnog rada. Aktivnosti koje se provode za sustavno praćenje su: vrednovanje uvođenja inovacija, praćenje ostvarivanja planova i programa kroz godišnja izvješća, praćenje kvalitete izvođenja odgojno-obrazovnog procesa te praćenje uspjeha i napretka učenika.

Treće područje rada pedagoga je analiziranje, istraživanje i vrednovanje, što je možda samorazumljivo, no podrazumijeva niz aktivnosti: pisanje izvješća o uspjehu i izostancima učenika, kao i analiza uspjeha učenika, izvješće o realizaciji godišnjeg plana i programa stručnog suradnika pedagoga, izvješće o radu Doma na kraju školske godine, anketiranje učenika o zadovoljstvu životom u Domu, anketiranje roditelja o njihovom zadovoljstvu Domom, poticanje odgajatelja na samovrednovanje, samovrednovanje, analiza pedagoškog stanja te utvrđivanje mjera za unaprjeđivanje rada.

Četvrto područje rada je stručno usavršavanje stručnog suradnika pedagoga kroz čitanje suvremene stručne literature, sudjelovanje u stručnom usavršavanju u Domu i van njega, stručno-konzultativni rad sa su-stručnjacima, upoznavanje s radom i uspjehom drugih domova te briga o stručnom usavršavanju kolega odgajatelja.

Peto, posljednje područje rada jest informacijska i dokumentacijska djelatnost. Što podrazumijeva pedagošku dokumentaciju, to jest dokumentiranje realizacije plana i programa rada. Aktivnosti koje pripadaju ovom području su pribavljanje stručne literature i periodike, briga o pedagoškoj dokumentaciji Doma, vođenje dokumentacije o vlastitom radu te briga o pravilnom vođenju odgajateljske dokumentacije.

Stručni suradnik pedagog također ima propisanih 40 radnih sati tjedno, iako je sugovornik istaknuo kako ponekad njegov rad prelazi tih 40 sati tjedno, bilo to zbog pedagoške dokumentacije ili radi unosa raznih podataka u baze. Pedagog nema određen neposredni odgojno-obrazovni rad, to jest ne radi u odgojnim skupinama niti je voditelj odgojne skupine, ali ima propisanih 30 sati tjedno koje treba utrošiti na stručnu suradnju sa odgajateljima. Ostalih 10 sati tjedno pedagog utroši na stručno-metodičku pripremu, stručno usavršavanja, suradnju s roditeljima, rad u stručnim tijelima Doma i izvan njega, rad u stručnim povjerenstvima, organizaciju natjecanja i susreta, kulturne i sportske aktivnosti, unos podataka u e-maticu te ostalo.

Godišnje obveze stručnog suradnika pedagoga, u tjednima kada nema nastave, ukupno iznose 360 sati. Poslovi koje tada obavlja su rad s odgajateljima, razni administrativni poslovi i pisanje izvješća, stručno usavršavanje, planiranje i vođenje izleta, suradnja s roditeljima, rad u stručnim tijelima Doma i izvan njega, rad u stručnim povjerenstvima, javna i kulturna djelatnost Doma, rad u upisnim povjerenstvima te stručno-razvojni poslovi i organizacijski poslovi. I posljednja kategorija su odmori i dopusti, kojih ima ukupno 320 sati, od čega su 80 sati praznici te 240 sati godišnji odmor, što vrijedi i za odgajatelje.

Kao i kod odgajatelja, postoje glavne prepreke, kao što su ljudski faktor, zatim „mesečni iznos koji se dobiva u vidu plaće definiran koeficijentima i radnim satima, propisima,

zakonom o radu“, koji nije stroga motivacija ali je „na vama, na vašem osobnom moralu i radnoj etici, koliko ćete uložiti preko onog minimuma koji se traži“. Osim toga, sugovornik vidi i nedefinirane propise kao poteškoću u smislu da se tada „vrlo oprezno i delikatno ophodite i stojite iza svojih riječi, na način da se orijentirate ili pitate gdje već treba pitati, ovisno što je priroda situacije koja vam pristize, da se ne biste prenaglili (...), da ne biste izišli iz okvira vašeg pretpostavljenog djelovanja, ali i da ne bi svojim djelovanjem nekome naudili“ (S_5).

Iz ovoga slijedi da, uz niz zadaća koje stručni suradnik pedagog treba svakodnevno obavljati, postoje izvanjska ograničenja koja nekada mogu predstavljati prepreke za rad. No, uz navedeno, sugovornik je opisao i svakodnevne 'probleme' koji se javljaju među učenicima te načine na koji se takve situacije rješavaju:

„Ali razne su situacije. U trenutku kada je potrebno uključiti se, odgajatelji reagiraju, (...). Ukoliko je nešto tako da nadilazi odgajatelja, njegovu opomenu usmenu, pa čak i službenu, onda se ide dalje prema uredu stručnog suradnika pedagoga ili ravnatelja. (...) u pravilu svi zajedno. I zapravo onda kreću radnje koje su predviđene statutom i tiču se potencijalnog izricanja pedagoških mjera, od opomene do ukora ili odgajateljskog vijeća, ili opomene pred isključenje ili isključenje. Ili čak primjene nekih odredbi ugovora, (...) kvalitetno vođenje, evidencija razgovora s odgajateljima, učenicima i roditeljima, jer je uvijek situacija takva da prije svega treba utvrditi činjenično i materijalno stanje. Kvalitetno utvrđivanje činjeničnog stanja zapravo tek omogućuje da se donose neke odluke s tim u vezi. (...) I onaj tko vodi postupak uvijek primjenom i vrlo oprezno, uvažavajući načela i odredbe Zakona o upravnom postupku, od prava stranke da se izražava o događaju, da svojim potpisom na zapisnik, bio to roditelj, bio to učenik bio odgajatelj, da se dođe do usuglašavanja što konkretni događaj jest. Što je bilo sadržano u konkretnom događaju, jer kad se dođe u situaciju da je više učenika, kao što sada imamo trenutno tri učenice u jednoj situaciji, onda ne znači nužno da će sve tri osobe doći do potpunog usuglašavanja što se u tom konkretnom događaju zbililo. A onda kvalitetno raščišćavanje, dakle, činjeničnog stanja je platforma da bi se dalje donosile odluke i primjenjivale odredbe statuta, pravilnika o kućnom redu ili eventualno ugovora, što onda vodi bilo prema izricanju pedagoških mjera ili prema nekoj akciji koja je utemeljena na odredbama ugovora.“ (S_5)

Problemi, razmirice ili, najbolje rečeno – neslaganja u mišljenju članova kadra, također se znaju javiti, što je prema mišljenju sugovornika, potpuno očekivano i dobro:

„Da. Realno je i prirodno, i to je možda više dobro, nego da bi bilo loše, jer u prvi mah može zvučati da, kao nešto negativno. Međutim, nije. Zapravo je sreća da se ljudi mogu slobodno i otvoreno izražavati o tome kako vide situaciju. Svatko može biti u zabludi, apsolutno. Međutim, upravo u tom vijećanju, nazovimo tako, kada od pravnika dobijete pravni aspekt, kada od čelnika ustanove dobijete organizacijski ili financijski aspekt, kada od roditelja dobijete nekakav vanjski pogled. I vi sami unutar toga imate osjetljivo živo biće ispred sebe, u nekom razvojnog procesu, onda je zapravo najsretnija situacija da se sve to pokuša sagledati sa mnogih strana, da bi se napravilo nešto najoptimalnije, najbolje što je moguće u korist mladog čovjeka. Iako i to ima svoje granice, jer nitko od nas tu nije sam, tako da onda u jednom trenutku dođemo do granica i do svijesti da je nešto možda van okvira i zaslužuje možda neku akciju koja će morati biti primijenjena. Ali tada i uvijek ničija samovolja, ničija... ničije provođenje zamisli samo zato što se to nekom sviđa ili ne sviđa. Uvijek utemeljeno, dakle na propisima i zakonima i pravilnom primjenom zakona o upravnom postupku.“ (S_5)

5.3.4. Ravnatelj

Područja rada ravnatelja su, kao i kod ostalih ključnih sudionika odgojno-obrazovnih procesa Doma, opširna i brojna. Ravnatelj planira i programira rad ustanove, neposredno sudjeluje u odgojno-obrazovnom procesu, radi s nadarenim učenicima te s učenicima s posebnim potrebama, radi i surađuje s odgajateljima, priprema programe unapređivanja rada (tzv. primarna prevencija), surađuje s drugim dionicima, stručno se usavršava, vrednuje rad ustanove, promovira Dom, vodi brigu o financijama te zbog novonastale situacije epidemije, surađuje s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo.

Poslovi ravnatelja koji se tiču planiranja i programiranja rada ustanove ostvaruju se utvrđivanjem metodologije planiranja i programiranja, tražeći suvremene metode kojima bi se unaprijedio proces planiranja i programiranja. Analizom prethodnih planova i programa te njihove realizacije, također se teži inovacijama rada ustanove. Ravnatelj pomaže pri izradi godišnjeg plana i programa Doma, planiranju odgojnog, estetskog i ekološkog djelovanja u Domu te definira zadaće odgojno-obrazovnih procesa koji se odvijaju u Domu. Sugovornik bivši ravnatelj, ovako opisuje glavne zadaće ravnatelja Doma:

„Ravnatelj, mislim ravnatelj je dakle osoba koja na određeni način u potpunosti mora biti involvirana u sve, rekao bih, pore života i rada. Počevši od ovog stručnog dijela, u organizaciji dakle pedagoškog rada i organizacije rada svih ostalih službi: tehničke

službe, administracije, rukovođenja administracijom i isto tako posebno ovdje u domovima, učeničkim domovima, đlačkim domovima, recimo u ovome dijelu – prehrana učenika je vrlo bitan jedan segment, i učenika i studenata naravno. Momenat je li, o kojem treba voditi računa. Rekao bih, u principu, ravnatelj je osoba koja ne živi samo tih 8 sati dok je u domu, vezan za dom. Mislím da nosi sa sobom dom u svojim mislima i kući. Ono što se kaže „živi dom 24 sata“ jer drugačije ne ide.“ (S_4)

Iako je ravnatelj poslovodno tijelo Doma, on ipak neposredno sudjeluje u odgojno-obrazovnom procesu kroz suradnju pri definiranju rada odgojnih skupina, sudjelovanje u realizaciji domskih programa te radom na zadovoljavanju potreba učenika, pritom uvažavajući njihove interese i želje.

Ravnatelj surađuje s odgajateljima kroz rad stručnih tijela Doma, skupni i pojedinačni savjetodavni rad, prisustvo sastancima odgojne skupine, mentorskom radu odgajatelja i izbornim aktivnostima. Također, ravnatelj prati rad i pruža pomoć pripravnicima te pruža pomoć odgajateljima u provođenju plana i programa odgojne skupine. Programi unapređivanja rada jest rad na unaprjeđivanju kvalitete života i rada učenika i zaposlenika Doma. Taj cilj se ostvaruje investiranjem u opremu, uređenjem prostora, nabavom potrebnih sredstava za izborne aktivnosti i slično. Uz to, programi unapređivanja rada obuhvaćaju upoznavanje odgojno-obrazovnih i drugih djelatnika s planom i programom rada Doma. Važno je kontinuirano i pravovremeno pomoći odgojno-obrazovnim i drugim djelatnicima pri realizaciji izbornih aktivnosti i radionica, kao i drugih programa rada.

Suradnja ravnatelja sa nositeljima odgojno-obrazovnog procesa u Domu, kao i svim ostalim zaposlenicima Doma, važna je za što uspješniju realizaciju plana i programa rada. Također se ističe suradnja s učenicima i njihovim roditeljima, učeničkim organizacijama i udrugama, školama, Ministarstvom znanosti i obrazovanja i svim ostalim odgojno-obrazovnim ustanovama i uredima za odgoj i obrazovanje.

Za vlastito stručno usavršavanje, ravnatelj treba ulagati vrijeme u praćenje stručne literature, organizaciju skupnih oblika usavršavanja u Domu i van njega u vidu seminara i radionica, stručni i konzultativni rad sa stručnjacima te praćenje pedagoške i slične dokumentacije.

Što se poteškoća u radu ravnatelja tiče, glavna poteškoća, kako kaže sugovornik, upravo su problemi s učenicima koji se rješavaju u suradnji s roditeljima i sa stručnom službom. Uz tekuće probleme, sugovornik navodi ljudski faktor te da je „*previše nepotrebne papirologije, administracije*“ (S_3), koju bi trebalo smanjiti. Smanjenje „papira“ se pokušava kroz

konfiguriranje i razvoj interne aplikacije „Evidencija učenika“, o kojoj će se više pisati niže u radu.

5.4. Odbori i vijeća Doma

U Domu djeluje nekoliko temeljnih tijela. Uprava doma, to jest Domski odbor, stručna tijela, to jest Odgajateljsko vijeće, posloводство, to jest ravnatelj te vijeće učenika i vijeće roditelja.

Domski odbor ima sveukupno sedam članova. Mandat članova Domskog odbora traje četiri godine od dana konstituiranja, što je 20. travnja 2017. godine, dakle mandat im ističe 20. travnja 2021. godine.

„Od tih sedam članova, dakle tri su imenovana od strane osnivača, tri su iz kuće, dakle iz institucije i četvrti je član predstavnik roditelja, vijeća roditelja znači.“ (S_4)

Odgajateljsko vijeće kao stručno tijelo Doma čine odgajatelji, stručni suradnici i ravnatelj.

„Dakle, Domski odbor je upravno tijelo. Postoji vijeće roditelja, vijeće učenika, odgajateljsko vijeće. Vijeće učenika je kreirano od, odnosno predviđeno Zakonom i Statutom, i svaka odgojna skupina ima svog predstavnika, odnosno predsjednika odgojne skupine, a onda predsjednici odgojnih skupina čine vijeće učenika. Vijeće roditelja također. Dakle, svaka odgojna skupina ima iz redova roditelja predsjednika vijeća roditelja za odgojnu skupinu, a onda predsjednici odgojnih skupina iz reda roditelja, čine vijeće roditelja.“ (S_5)

Sugovornici ne dijele jedinstveno mišljenje kako su svi odbori i vijeća jednako važna u djelovanju i radu Doma, već važnost dodjeljuju s obzirom na ciljeve i zadaće rada svakog odbora i vijeća:

„u ovom stručnom smislu, odgojnom, pedagoškom smislu najvažnije je odgajateljsko vijeće, a inače domski odbor kao rukovodeće tijelo je najbitnije. Donosi odluke.“ (S_4)

„Pa mislim da je najznačajnije zapravo vijeće odgajatelja, jer je direktno povezano sa učenicima, odnosno životom u domu. Ovo drugo se odnosi na, ne znam, nabavu, na druge stvari koje se dotiču života u domu, odnosno, pomažu, ne znam, u prehrani, u nabavi, u financijskim stvarima i tako dalje, a mi na vijeću odgajatelja raspravljamo

baš o učenicima, o njihovim potrebama, psihičkim, fizičkim, psihofizičkim znači, jednom načinu života.“ (S_2)

Ali, važno je prepoznati vrijednost svakog od njih:

„Dakle, zakonska je obveza postojanje tih svih odbora. Svaki od njih ima svoj smisao. Roditelji preko predstavnika roditelja imaju pravo uvida, pristupa u djelovanje, poslovanje i planiranje poslovanja cjelokupnog doma i oni dakle kao predstavnici šire zajednice na taj način imaju izravan pristup, i to je vrlo, vrlo važno i relevantno. Učenici pak, koji su direktni korisnici i studenti, nalaze se ovdje i također preko tog vijeća mogu zastupati svoje interese i artikulirati dakle neke svoje zamisli, ideje, davati konstruktivne prijedloge za poboljšanje. Opet, ne možemo reći da je to manje ili više važno. Važno je apsolutno. A Domski odbor pak, kao poveznica, tu opet i predstavnici odgajateljskog vijeća na taj način imaju svoj glas u upravnom tijelu, gdje se mogu obratiti, i isto tako bilo da je riječ o, o financiranju u bliskoj budućnosti, o planovima u stručnom dijelu. Također dolaziti i zastupati, artikulirati svoje interese i zamisli. S druge strane opet, Domski odbor je ujedno i poveznica sa osnivačem, dakle sa lokalnom zajednicom. To je zapravo cijeli jedan koncept u kojemu ja ne bih rekao da je nešto manje ili više važno, nego smo onda putem tih tijela ili preko njih, zapravo svi zajedno na istom poslu.“ (S_5)

Iz navedenih citata, vidljivo je kako svako vijeće i odbor ima svoj smisao te upravo zato što imaju različite zadaće i ciljeve, njihovo djelovanje vrijedi utoliko što čitava mreža rada i suradnje dovodi do učinkovitosti funkcioniranja Doma kao odgojno-obrazovne ustanove.

5.5. Aktivnosti za učenike – školske obveze i slobodno vrijeme

U domovima, kao i u školama, mogu se organizirati razne radionice, aktivnosti, susreti, posjete i druženja, gdje učenici mogu izražavati svoju kreativnost, razmišljanja i potencijale (Zrilić, 2012). Postoje pozitivni ciljevi ovakvih izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti, a to su razvijanje društvenih kompetencija učenika, osposobljavanje za društveni život, poticanje kreativnog stvaralaštva, zadovoljstvo (Zrilić, 2012), poticanje samostalnog kritičkog razmišljanja te razvijanje ličnosti učenika. Kako bi se ostvarile aktivnosti i radionice, potrebna je suradnja svih odgajatelja i stručnog suradnika, kao i drugih suradnika koji mogu pridonijeti uspješnom provođenju istih. Za aktivnosti koje će se provoditi u slobodno vrijeme učenika, važno je da su smisljeno organizirane, da ne oduzimaju previše vremena od onoga predviđenog za učenje, da su zabavne, da imaju odgojnu implikaciju te da pridonose ostvarenju ciljeva

aktivnosti. Aktivnosti koje se provode za vrijeme i za svrhu učenja, kao i aktivno sudjelovanje učenika, imaju ulogu pridonositi akademskom uspjehu učenika (Myklebust, 2002, navedeno u Zrilić, 2012).

Uz osnovne zadaće učeničkih domova, organiziraju se i različite aktivnosti, „pomoću kojih učenici mogu izraziti svoju kreativnost, organizacijske i druge sposobnosti“ (Slana, 2007: 108). Aktivnosti koje se odvijaju u slobodnom vremenu učenika se nazivaju izborni programi te podrazumijevaju organizirane aktivnosti koje se kontinuirano obavljaju u vrijeme kada učenici nemaju obveza vezanih za nastavu, učenje, program rada odgojne skupine te drugih obveza. Učenici na temelju vlastitog izbora, interesa i želja odabiru aktivnosti u koje se uključuju. Za tekuću školsku godinu 2020./2021., Dom nudi programe izbornih aktivnosti: nogomet, odbojka, šah, stolni tenis, badminton, foto-video sekcija, likovna sekcija, recitacija, glazbena sekcija, novinarska sekcija, klub knjižničara, informacijsko-edukacijska sekcija, maketarska sekcija, košarka, dramska sekcija te plesna sekcija. Sve izborne aktivnosti se provode po dva sata tjedno.

Organizirane aktivnosti u učeničkom domu zahtijevaju međusobnu suradnju i povezivanje. Jedna od temeljnih aktivnosti, uz sportske i kulturne, su one koje se tiču obrazovanja učenika Doma. Učenici svakako trebaju obaviti sve svoje školske obveze u vidu domaćeg rada ili učenja, stoga je posebno pozitivna aktivnost pomoći u učenju. Organizirana je na način da tijekom trajanja sati koji su predviđeni za pisanje domaćeg rada i učenja, u Dom dovede stručnjak područja, na primjer matematike i fizike, koji će tada djeci pomoći ukoliko im nešto nije jasno ili se pripremaju za ispit. Naravno, odgajatelji su ti koji se prvenstveno brinu pomoći učenicima sa učenjem koliko im to dozvoljavaju njihove kompetencije, ili pak pozovu kolege odgajatelje koji su stručniji u određenom predmetu.

„Recimo, imamo profesoricu engleskoga ili profesoricu njemačkoga, profesoricu hrvatskog, a one su redovito recimo učenicima u ovom stručnom dijelu pomagale. To je bilo u jednom kontinuitetu i to je permanentno išlo, kada učenik želi, kada učenik traži, kada mu treba. (...) mi smo organizirali repeticije i pomoć našim učenicima i od strane vanjskih suradnika. Dakle, konkretno evo uzet ću primjer za matematiku. Dakle, mi smo imali jednom tjedno, svaki tjedan blok sat, to je bilo uglavnom utorak ili srijeda navečer. Imali smo profesora iz tehničke škole koji je našim učenicima predavao odnosno, pomagao matematiku i to je Dom plaćao.“ (S_4)

„Ove ostale, mi kao odgajatelji, kolegice, to jest, ovisno tko je što završio, on drži ili iz engleskog, talijanskog, hrvatskog, ovih jezika i ove kombinacije što imamo mi ovdje na sveučilištu. Ovo ostalo, kažem, pomoć pri izradi nekakvih seminarskih radova, PowerPoint prezentacija, lektire, to im mi pomažemo.“ (S_1)

Također, nije neuobičajena praksa upitati studente za pomoć, ukoliko imaju vremena i volje za to:

„(...) tu i tamo smo studente znali uključivati, recimo negdje ako bi trebala bila stručna pomoć, za jezike. Sjećam se za talijanski jezik, čini mi se i njemački, ako je netko imao volju i želju.“ (S_4)

Sve aktivnosti koje se provode u Domu, slobodne aktivnosti, radionice i predavanja, kao i pomoć u učenju, sve je unaprijed isplanirano. Pri kreiranju godišnjeg plana i programa, potrebno je sve isprogramirati i napisati pripremu za rad.

„Svatko od odgajatelja je pozvan u okviru svog djelovanja tijekom godine organizirati određeni broj predavanja i radionica u polju zdravstvenog odgoja, socioemocionalnog razvoja, kreativnog i kognitivnog. Također, i ja sam, opet pomalo možda specifično, malo različito od odgajatelja, ali zapravo da. Od individualnih nastojanja prema učenicima, rada s manjim grupama ili većim grupama ili s cijelim odgojnim skupinama ili frontalno prema cijeloj populaciji u domu. Iako su ta predavanja i radionice koje provodim u domu dragovoljno, naravno da je to uvijek u koordinaciji i suradnji s odgajateljima.“ (S_5)

„ ... a to je bilo uglavnom sve uključeno u naš godišnji plan i program rada, sve aktivnosti koje se vežu uz pedagošku službu i rad pedagoške službe. Individualni program rada odgajatelja, program rada odgojne skupine. Dakle sve je to bilo rekao bih, zapisano u godišnjem planu i programu rada i datirano datumima na određen način kada treba nešto napraviti. Ako je odgajatelj predvidio da će održati radionicu ili predavanje, stručno predavanje na određenu temu, onda je to bilo okvirno dakle datirano datumom, (...) Da se zna točno kad treba nešto raditi, kada je po programu nešto planirano i kada treba to izvršiti. Uz to, naravno da smo imali i stručni rad naših odgajatelja, dakle teme koje su uglavnom bliske njima, dato je njima najčešće na volju da oni sami sebi isprogramiraju i isplaniraju svoj odgojni rad. Što žele, ili je to vezano

uz njihovu struku ili je to vezano jednostavno uz ono što oni žele, što im je najbliže. Gdje mogu sebe najviše dati.“ (S_4)

Uz navedene aktivnosti, Dom za učenike organizira i razne ekskurzije i stručne izlete. Također su unaprijed isplanirani kroz godišnji plan i program rada ustanove iz financijskih i organizacijskih razloga, za učenike su besplatni te se ciljano putuje. Pokušaj je uskladiti putovanja sa nastavnim gradivom ili blagdanima, to jest spomendanima. Stoga se na primjer putuje u Vukovar (memorijalni centar, Ovčare, bolnica, vodotoranj) ili za vrijeme Adventa u Zagreb. Izleti za školsku godinu 2019./2020. te 2020./2021. u Knin, Drniš, Otavice, Šibenik i Split su otkazani zbog pandemije te se planiraju za iduću godinu, ukoliko situacija to dozvoli. Putuje se i za vrijeme trajanja Domijade, koju će se prikazati u sljedećem poglavlju.

5.6. Domijada

Kulturne, sportske, umjetničke i zabavne slobodne aktivnosti koje se provode tijekom godine u domovima, tijekom travnja i svibnja se javno predstavljaju u obliku učeničkog natjecanja i smotre poznate kao Domijada. Domijada se održava na regionalnoj i državnoj razini, kako bi učenici mogli pokazati svoje sportske sposobnosti i kulturno-umjetničke radove.

Domijade su započele 1972. godine na poticaj zagrebačkog Doma „Rade Končar“, prvo za sportske aktivnosti domova u Zagrebu, zatim su se uključivali svi domovi u Hrvatskoj (Rosić, 2007). Do sada su se održale 44 Domijade, u razdoblju od 1975. godine do 2019. godine. Organizatori Domijada su Agencija za odgoj i obrazovanje, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, učenički domovi koji provode neposrednu organizaciju te Udruga učeničkih domova Republike Hrvatske.

Temeljna svrha i cilj Domijade jest pedagoška, da kroz „natjecanja podupre i pomogne suradnju, druženje i javnu prezentaciju rezultata rada i vrednovanja dostignuća učenika i odgojno-obrazovnih djelatnika učeničkih domova Republike Hrvatske“ (Rosić, 2007: 132). Tako se ostvaruju ciljevi poticanja razvoja kreativnosti, stvaralaštva, istraživanja i sportskih aktivnosti učenika te se „unaprjeđuje suradnička i preventivna uloga učenika i odgajatelja u korištenju i ostvarivanju slobodnog organiziranog vremena“ (Rosić, 2007: 132). Svrha Domijade jest i poticanje odgajatelja na „stalnu i kreativnu realizaciju programa odgojno-obrazovnog rada što je preduvjet za stvaranje i podizanje kvalitete življenja i zadovoljavanje posebnih interesa i mogućnosti učenika u uvjetima u kojima izostaje svakodnevna skrb i kontakt s roditeljima“ (Opća i posebna pravila Domijade, 2015²²). Također je važno istaknuti

²² URL9

preventivnu implikaciju ovakvih smotri i natjecanja učenika, zato što ovakva vrsta rada s učenicima može doprinijeti prevenciji potencijalno rizičnih oblika ponašanja (Opća i posebna pravila Domijade, 2015).

Odgajateljica Doma koja je prije vodila jednu sekciju, što opisuje ovako:

„Pa pripreme za Domijadu, radi se redovito na ovim sekcijama. Ja sam svojevremeno imala plesnu grupu. E onda normalno, intenzivno se radilo, baš se moralo intenzivno raditi jer mi nismo imali vanjskog suradnika, nego sam ja osobno to potencirala, radila i tako dalje i angažirala djevojke. Ali s tim da smo imali taj jedan dogovor. Sve su to mladi ljudi, inteligentni, sposobni, na jedan način svatko ima... Kad netko dođe u tu plesnu skupinu, on ima nekakav afinitet, ima nekakvo malo znanje prije toga. Možda je volio plesati ili voljela plesati negdje sa strane i tako dalje, i onda smo to tako kombinirali da bi svatko dao nešto, nekakvu ideju. To bi se onda uskladilo i mi bi, ... imali smo pobjede i imali smo svašta nešto lijepo.“ (S_2)

Temeljna načela Domijade su načelo dobrovoljnosti sudjelovanja, načelo osobnog stvaralaštva i izražavanja, načelo zajedništva i suradnje, načelo slobodnog stvaralaštva te načelo aktivnog djelovanja (Opća i posebna pravila Domijade, 2015). Temeljna područja Domijade su kulturno stvaralaštvo i sport te svako ima posebne discipline. Kulturno stvaralaštvo obuhvaća scensko područje, glazbeno-plesno područje, likovnu umjetnost, primijenjenu umjetnost te filmsko stvaralaštvo. Područje sporta obuhvaća mali nogomet, mušku košarku, badminton, žensku odbojku, stolni tenis, šah te na regionalnoj razini streljaštvo (Opća i posebna pravila Domijade, 2015). Regionalna Domijada se održava najkasnije do predzadnje subote u travnju, dok se državna Domijada treba održati najkasnije do 15. svinja u trajanju do tri dana (Opća i posebna pravila Domijade, 2015).

Domijada, kao tradicija duga preko 40 godina, nedavno je bila pred rizikom otkazivanja:

„Čak je bilo prije par godina i inicijativa da se to ukine, kao zbog troškova, ovoga, onoga. Pa onda na sreću, rekao bih, sad vidim, baš kažem na sreću da nije se to dogodilo. Iako to košta, jer sad domovi sami plaćaju troškove Domijada državnih. Prije je to država plaćala, ali smo onda rekli domovi „ne, nećemo ukinuti. Plaćat ćemo sami“. I mislim da sad i da je to dobro što se to dogodilo.“ (S_4)

Iako se nije održala regionalna i državna Domijada 2020. godine, a za 2021 će se tek vidjeti što će biti, Domijada ima veliki utjecaj na učenike i na ukupno ozračje Doma:

„Jako pridonosi zato što su oni, i to sudjelovanje u tim dodatnim aktivnostima je nekakva vrsta ujedno i te adaptacije na život u domu. I to, gdje se oni... mi u biti, u te dodatne aktivnosti pokušavamo što više uključiti učenike koji su prvi put u domu. Znači, prvi put u domu na način da se oni tu upoznaju. Puno se lakše upoznat, u današnje vrijeme učenici se (pauza), druže se oni ispred doma (...) Ali, puno su nažalost na tim mobitelima i preko tih društvenih mreža. Onako to, malo su tu otuđeni i onda, oni su dosta... u sobama budu i to. Pogotovo ti kad dođu prvi put u dom. Ovi drugi, treći, što su već tu kod nas par godina u domu, oni znaju i upoznaju se, pa onda izađu van, druže se i tako. Zato je bitno te nove učenike uključiti u te aktivnosti, da ih odmaknemo od tog mobitela, da ih izvučemo iz sobe, da se oni upoznaju, znate ono, da ne dođu tu i da se ne osjećaju sami u domu, da se ne osjećaju sami i onda će oni tako upoznat i ove kolege, tražit će pomoć jedni od drugih i to je to.“ (S_1)

„Kako je to prilika da se ide zajedno, putuje i nalaze se van Doma, nalaze se na regionalne Domijade, na primjer u Splitu ili Dubrovniku, a na državnoj... te u pravilu traju regionalne jedan dan, ali i to je prilika dakle za jedan drugi vid neposrednijeg i manje formalnog djelovanja prema učenicima i oni sami se nađu u novoj situaciji, u novim okolnostima, gdje upoznaju i druge ljude i sami sebe kroz nove aktivnosti koje se događaju. Onda i državna Domijada, koja zna trajati tri dana i u pravilu je zadnjih godina bila dakle u Istri, Rovinju. Onda to još više, gdje se i noći u apartmanskim naseljima, provodi se zajedno i vrijeme, i noći, i opet još širi krug mogućih upoznavanja, stvaranja prijateljstava, druženja, natjecanja odnosno smotri. Neka vrst identifikacije, stjecanja dakle novih iskustava. Učenici to vole. To je sjajna prilika zapravo da se (pauza) dogodi neko približavanje, neko prepoznavanje i stjecanje novih iskustava...“ (S_5)

Domijada okuplja niz aktivnosti koje se redovito provode tijekom godine u Domu. Postoji niz prednosti koje ova tradicija donosi, a najviše se reflektira u pozitivnoj atmosferi i ozračju u Domu, poticanju učenika na dodatne aktivnosti koje nisu direktno vezane za školske aktivnosti te konačno, povezivanje učenika kroz putovanja, što pak pozitivno utječe na socijalizaciju.

5.7. Stručno usavršavanje

Kako bi se neprestano unaprjeđivao odgojno-obrazovni rad u Domu, potrebno je provoditi i stručna usavršavanja, samostalno ili organizirano u timovima, u sklopu nekih projekata, ili u ovom slučaju – ljetnim i zimskim školama.

Stručno usavršavanje je zakonska obveza odgajatelja, stručnih suradnika i ravnatelja, a podrazumijeva „pojedinačno i organizirano usavršavanje u matičnoj znanosti u području pedagogije, didaktike, obrazovne psihologije, metodike, informacijsko-komunikacijskih tehnologija, savjetodavnog rada, upravljanja, obrazovnih politika i drugih područja relevantnih za učinkovito i visokokvalitetno obavljanje odgojno-obrazovne djelatnosti u školskim ustanovama“ (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2008: čl. 115, st. 2). Svaki odgajatelj sastavlja vlastiti individualni plan stručnog usavršavanja, što je ujedno i osnova svakog stručnog usavršavanja, a sve ostalo organizira Dom te za to nadležne ustanove i institucije. Glavni 'alat' za individualno stručno usavršavanje je stručna literatura koja se planirano nabavlja po izbori odgajatelja, stručnog suradnika i ravnatelja.

Kao dio stručnog usavršavanja planirani su odlasci na seminare, stručna savjetovanja i drugi oblici usavršavanja, koje odobrava Ministarstvo znanosti i obrazovanja te Agencija za odgoj i obrazovanje. Planove stručnog usavršavanja usklađuje Odgajateljsko vijeće na sjednici.

Ravnatelj donosi posebni plan rasporeda i nazočnosti broja djelatnika za stručno usavršavanje. Oblici stručnog usavršavanja se provode na razini doma, kroz županijska stručna vijeća odgajatelja, stručne skupove te zimske i ljetne škole (Godišnji plan i program rada Doma):

1. na razini Doma
 - na individualnom planu, programske sadržaje i aktivnosti definira svaki odgajatelj
 - kroz grupne oblike rada u Domu (Odgajateljsko vijeće)
 - stručni skupovi u organizaciji Ministarstva znanosti i obrazovanja
2. županijska stručna vijeća odgajatelja, na razini Dalmacije, po programu i sadržajima Agencije za odgoj i obrazovanje i Ministarstva znanosti i obrazovanja.
3. stručni skupovi u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje sa svrhom upoznavanja i usvajanja najnovijih teorijskih i praktičnih saznanja na području odgoja i obrazovanja.
4. zimske i ljetne škole kao najširi oblik stručnog i permanentnog obrazovanja djelatnika s konzultacijama pedagoške prakse odgojno obrazovnih djelatnika iz učeničkih domova.

„Sve te aktivnosti su na određeni način bile ugrađene u-, okvirno kažem, ne može se u detalje sve razraditi, okvirno u godišnji plan i program rada. Dakle, postoje stručni

*skupovi i za ravnatelja, postoje stručni skupovi za odgajatelja i stručnog suradnika i postoje zadnjih godina i stručni skup za tehničko osoblje, za kuhinjsko osoblje. Dakle, svi naši odgajatelji su redovito išli na te stručne skupove. Najmanje dakle, imali su četiri puta skup na županijskoj razini i dva skupa na državnoj razini. To je dakle taj, čini mi se minimum. I sad smo bili nekako podijeljeni u dvije grupe. Naravno da uvijek netko treba ostati kod **kuće**, ne mogu svi otići na stručni skup. Onda bi otprilike pola odgajatelja odlazilo u jednom turnusu na taj stručni skup dan-dva, koliko traje. A u drugoj turi nakon dva mjeseca ili zavisi kad je po programu drugi skup, onda bi išla ova druga grupa odgajatelja i odgajateljica na taj drugi dio. I tako dakle išlo bi se u tim ciklusima, i ovo na državnoj razini isto tako. Bila je ljetna i zimska škola. Isto je tako: ako je ljetna škola, mogli su ići svi jer tada već ne bi bilo učenika u domu. (...) Ali isto tako bio je stručni skup i za ravnatelja, koji sam ja isto redovito... na koje sam odlazio.“*

(S_4)

Za ovaj Dom posebno je važno istaknuti i stručno usavršavanje kuhinjskog osoblja, a i želju da se pruži mogućnost stručnog usavršavanja i ostalog osoblja.

„A postoje i stručni skupovi u zadnje vrijeme, kažem zadnjih, čini mi se pet, šest godina, i za kuhinjsko osoblje i to je ono po meni što je hvale vrijedno. Jer i to je dobro, a mislim da bi čak trebao biti ne samo za kuhinjsko osoblje, nego i za ostale, pa i spremačice i sve, da osjete. I ti svi stručni skupovi koji su bili organizirani za kuhinjsko osoblje, bili su uvijek u nekom domu. Tako da, kad dođu tamo, kuharice, kuhari, da oni vide kakva je organizacija rada kuhinje na licu mjesta.“ (S_4)

5.8. Pedagoška dokumentacija

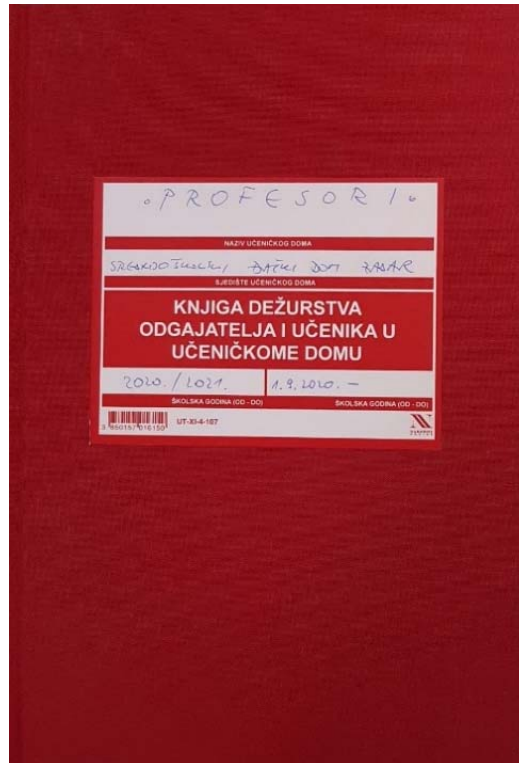
Tijekom godine, važno je voditi dokumentaciju koja će poslužiti na kraju godine za sastavljanje godišnjeg izvješća te za pomno praćenje ostvarenja odgojno-obrazovnog rada. Potrebno je istražiti i evaluirati učinkovitost i korisnost inovacija (Zrilić, 2012). Stoga su stručnim suradnicima potrebne kompetencije „koje prvenstveno uključuju poznavanje osnovnih metodološko-logičkih pravila o definiranju, klasificiranju i zaključivanju, zatim poznavanje znanstvenih metoda prikupljanja podataka, sređivanje prikupljenih podataka i tekstualnu prezentaciju“ (Zrilić, 2012: 93).

Sve što se odvija u Domu – od konstrukcije plana i programa rada i njegove realizacije, osobni angažman odgajatelja, stručnog suradnika i drugih djelatnika, sve do izrade godišnjeg

izvješća – zahtjeva procjenu i vrednovanje kako bi se nove spoznaje mogle primijeniti za budući rad Doma i unaprjeđenje kvalitete.

„Situacija je takva da je dijelom to papirnato, nazovimo tako, a dijelom su baze podataka. A onda unutar ovog papirnatog, opet postoje propisani obrasci koji su obvezni i neki koje možete sami kreirati. Unutar ovog djelovanja putem baza podataka također, postoji nešto što je propisano zakonom i obvezno. Ali postoji mogućnost da sami kreirate određene alate. Konkretno, matična knjiga ili registar učenika ili dnevnik rada odgajatelja ili pregled slobodnih aktivnosti, razni obrasci kao što je prijavnica, upisnica, koje smo prije spominjali su propisane i njih jednostavno koristite kao propisanu pedagošku dokumentaciju. No, neke druge alate, anketne upitnike, liste samovrednovanja, možda nekakve završne godišnje... izvješća koja kreirate prema odgajateljima ili prema samom sebi, gdje zahvaćate sve aktivnosti prethodne godine na jednom mjestu, ili možda dokument putem kojega ćete dobiti uvid u uspjeh učenika u školi, to su opet neki alati koje možete samostalno kreirati. (...) S druge strane, postoji e-matica kao službena baza podataka u kojoj se administrira i ažurira od upisa do ispisa, kao i sve promjene koje nastaju. Pored toga, dogovorili smo s Ministarstvom, s MUP-om da, konkretno u ovom slučaju sam ja kao stručni suradnik pedagog, ovlašten za unos boravišta u bazu MUP-a, i onda u njoj administriramo i to je bilo zapravo na inicijativu Doma prema MUP-u da nam to moguće, tako da izbjegnemo onaj papirnati posao, da se to potpisuje, negdje podnosi zahtjev, čeka, ili da roditelji i učenici čekaju redove, i onda se izravno ovdje odmah administrira u bazi MUP-a i potencijalno, odnosno daje se i u stvarnosti kad učenici, studenti imaju potrebu, daje im se potvrda s tim u vezi, printa ovdje i ispisuje.“ (S_5)

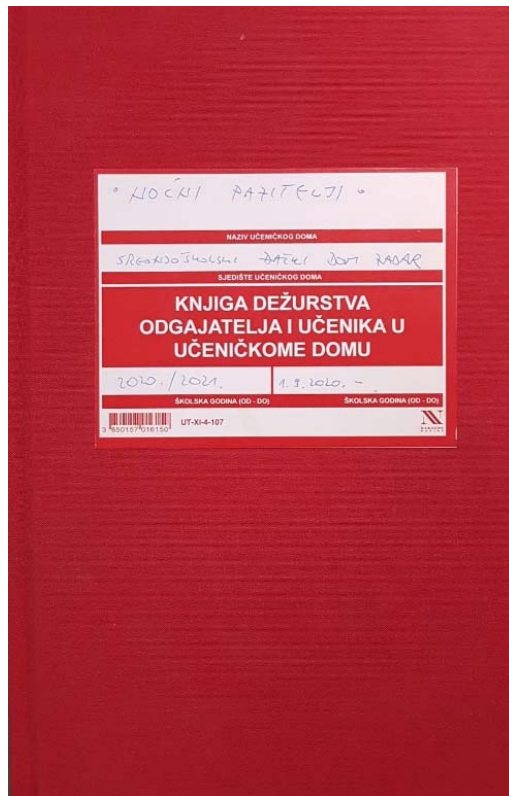
Slike koje slijede prikazuju svakodnevnu pedagošku dokumentaciju koju odgajatelji i noćni pazitelji ispunjavaju kako se ne bi napravio propust u evidenciji učenika i zbiljanja u Domu.

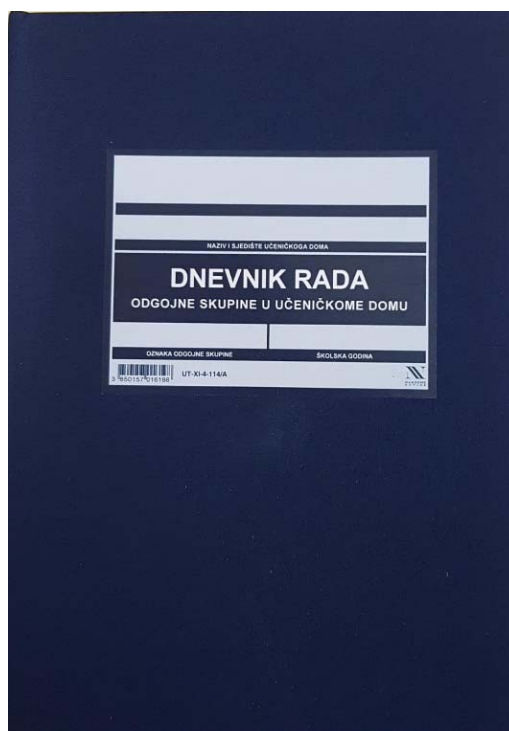
Slika 9: Knjiga dežurstava profesora, tzv. "crvena knjiga", izvor: I. Knežević

Slika 10: Evidencija izlazaka učenika/ca, izvor: I. Knežević

Slika 11: Knjiga dežurstava noćnih pazitelja, izvor: I. Knežević

Slika 12: Dnevnik rada odgojne skupine, izvor: I. Knežević

Slika 13: Pregled rada učeničkih aktivnosti, izvor: I. Knežević

Sugovornici su često naglašavali važnost vođenja evidencije, redovitog ispunjavanja pedagoške dokumentacije, posebno sada za vrijeme trajanja pandemije. Vodi se briga o upisivanju odsutnosti učenika, odlaska na nastavu, redovito se pregledavaju ocjene putem e-dnevnika te razni drugi podaci.

Kao što je prije napomenuto, postoji aplikacija koja je interna za Dom, zove se „Evidencija učenika“:

„jedan softver koji bi bio internog karaktera, ali bi integrirao poslovne procese, pa onda od upisa do smještaja, do pregleda po sobama, fotografije učenika, pa i printanje bar-kod kartica. I onda dalje, što je najvažnije, povezanost ostalih aktera u Domu, kao što je porta, kao što su noćni pazitelji, kao što je medicinska sestra, kao što su svi odgajatelji, ured pravnika, ured računovodstva, ravnatelja.“ (S_5)

Pristup imaju odgajatelji, ravnatelj i stručni suradnik te portir, no samo određenom setu podataka (ime, prezime, fotografija učenika, broj sobe, smještaj učenika po sobama te broj telefona učenika i roditelja/skrbnika). Ova aplikacija je digitalna verzija Dnevnika rada odgajatelja, a u sebi sadrži osnovne podatke vezane za boravak učenika u Domu te praćenje rada učenika. Dakle, tu se nalaze podaci poput imena i prezimena, datuma rođenja, podataka o roditeljima/skrbnicima i školi koju pohađaju, u koju su sobu smješteni, evidentiraju se pedagoške mjere, individualni razgovori te kontakti s roditeljima/skrbnicima i školom.

Kako opisuje sugovornik, glavna ideja ove aplikacije jest da:

„onog trenutka kad se događa promjena, netko je upisan ili ispisan, premjestio se iz sobe u sobu, ili otišao iz jedne odgojne skupine u drugu, ili nešto sasvim treće, da onda, (...) ako to radimo putem tog alata, kad se ta promjena dogodi, da u realnom vremenu svi akteri kojima treba ta informacija bit prenesena, su odmah i u posjedu nad tom informacijom.“ (S_5)

Važnost ove aplikacije krije se i u optimizaciji poslovnog procesa:

„On je zapravo lokalni, lokalnog karaktera, ali kuhinja putem tog prijenosa informacija zapravo svako jutro ima točno brojno stanje, tko im je u zgradi. Nije riječ samo o tome da je netko ispisan, nego je riječ o tome da učenici često zbog bolesti, sad online nastave ili vikendom, odlaze kući i oni jesu naravno i dalje službeno ovdje u aktivnom statusu, ali nisu trenutno fizički u zgradi. Pa kada odgajatelji s jedne strane unesu u bazu podataka odsutnost svojih učenika, a svi to vidimo i odmah se reflektira sutra ujutro na brojnom stanju u kuhinji, onda se zapravo zaista integriraju poslovni procesi, da onda oni sutra ujutro, iako mi sad imamo 237 učenika na brojnom stanju. Ali njih će u subotu ujutro ovdje biti možda 73, ali onda je njima u kuhinji taj podatak na ekranu jako bitan. Oni spremaju 73 ručka taj dan. Ili ne znam, malo više, uvijek je mogućnost da netko uzme više puta jelo i tako. Ali zapravo, na taj način se onda optimizira cijeli taj poslovni proces na način da se i uštedi ako hoćete, tako da naizgled nešto što je nepovezano da vi s ovoga radnog mjesta možete utjecati na to da se uštedi na prostoru hrane, a da bi se dobio novac za možda slobodne aktivnosti. Zapravo se može na određeni način.“ (S_5).

Ova aplikacija je primjer mogućnosti unaprjeđenja komunikacije unutar Doma i optimizacije poslovnog procesa, potaknuta od strane stručne službe, a razvijana sa svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa.

5.9. Planovi za budućnost Doma

Godišnji plan i program za tekuću školsku godinu sadrži i već predstavljeni plan tekućeg održavanja, ali i plan investicijskog održavanja zgrade, što za ovaj Dom podrazumijeva promjene ka podizanju standarda života i rada učenika, ali i zaposlenih. Investicijsko

održavanje zgrade i postrojenja ovisi o financijskim mogućnostima, stoga su sljedeći planovi bitne smjernice koje se ne moraju nužno realizirati u ovoj školskoj godini.

Prije navođenja planova za budućnost Doma, glavni nedostaci koje su naveli sugovornici, a većim dijelom se odnose na materijalno-tehničke uvjete rada su „stara je zgrada“, „zajedničke su kupaonice“, „nedostaje kupaonica“, „sobe nemaju vlastiti sanitarni čvor“, „Lipotica je odmah ispred Doma, pa se stanari nekad žale“, dakle ukupna arhitektura te se podizanje kvalitete namirnica i prehrane navodi kao prostor za unaprjeđenje. Također bi se trebalo raditi na smanjenju potrošnje energenata te na termoizolaciji zgrade.

Neki od planova za budućnost Doma, podizanja standarda i kvalitete života i rada u Domu su klimatizacija dvorane, nadogradnja postojećih računala, kao i nabava novih, izrada projekta i troškovnika te realizacija projekta „nadstrešnica za bicikle“, nabava dodatne medicinske opreme s ciljem provedbe mjera za sprječavanje širenja zaraze COVID-19 virusom, podizanje kvalitete nadzornih kamera i daljnja ugradnja u prostorima gdje je dopušteno, djelomična realizacija projekta učeničkih soba sa sanitarnim čvorovima, konkretno je riječ o šesnaest soba na zapadnoj strani, termoizolacija zgrade izvana, izrada glavnog projekta i troškovnika recepcije te njegova realizacija, izrada projekta i troškovnika kuhinje i restorana, razvoj programa „Evidencija učenika“, nabava i uvođenje u rad programa „Inventura“ te projekt „Zelena Europa“. Posljednji navedeni projekt je dio takozvanog Europski zeleni plan, koji za cilj ima postizanje klimatske neutralnosti do 2050. godine²³. U sklopu Doma, taj projekt se odnosi na podržavanje prijelaza na gospodarstvo s malim udjelom ugljika, financiran je iz europskih fondova te se odnosi na razdoblje od 2021. do 2027. godine:

*„A u sklopu toga evo radimo i na takozvanom projekt „'21.-'27 – Zelena Europa“.
Projekt radimo gdje bi mi radili sve na bazi obnovljivih izvora, konkretno panela i plina. Tako da bi mi, osim što bi pokrivali sebe kompletnom energijom, i hlađenje i grijanje, mi bi čak i proizvodili, pa bi čak i prodavali. (...) To jedna firma nama već radi, tako da ćemo biti već kad to pokrenemo, ono što se kaže, unutra 100%.“ (S_3)*

U Domu se u posljednjoj godini nabavilo niz opreme, poput sportskih rekvizita za teretanu i slobodne aktivnosti, strojeva za kuhinju, laptopa za djelatnike, računala za računalnu učionicu, fotoaparata za fotografsku sekciju, promijenile su se antene za WiFi, postavilo se centralno grijanje u sanitarne čvorove te se postavio sustav videonadzora.

²³ URL10

Uz navedene pokrenute promjene, može se zaključiti da se neprestano radi na podizanju kvalitete života i rada, to jest ukupnog standarda učenika i zaposlenika, što čini ovaj Dom primjerom da se, bez obzira na stanje naslijeđene zgrade, uvijek može i treba raditi u korist učenika koji u tom domu žive i uče.

6. Zaključak

Pomno proučavanje temeljnih dokumenata koji su okvir rada učeničkih domova, poput Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, Statuta, godišnjeg plana i programa su polazište ovog rada. Uz to, stavljen je naglasak na opis života i rada u učeničkom domu iz perspektive zaposlenika koji sudjeluju u neposredno odgojno-obrazovnom radu. Ovakav pristup omogućio je ostvarenje postavljenih istraživačkih zadataka: opis zakona i pravilnika, prikaz organizacije rada Doma, opis temeljnih poslova sugovornika, prikaz suradnje Doma s vanjskim ustanovama, opis aktivnosti te prikaz temeljnih prednosti i nedostataka Doma.

Kao temeljni zaključak može se navesti kako je srednjoškolski đачki dom Zadar prvenstveno odgojna ustanova, potom obrazovna, s obzirom na pomoć u učenju te ispunjavanje školskih obaveza. Uz to, može se istaknuti kako se neprestanim ulaganjima pokušava podići standard života kao i poboljšati kvaliteta pojedinih aspekata koji čine domski život: poboljšanje hrane, ulaganje u teretanu i sportske aktivnosti općenito, ali i dalje treba temeljito obnoviti zgradu Doma. Zgrada Doma ima nekoliko nedostataka – lošija izolacija, stara stolarija, manjak sanitarnih čvorova i kupaonica te općenito estetski izgled zgrade izvana. Iako se započelo raditi na navedenim nedostacima, uz potporu iz europskih fondova, prema planovima, radovi će trajati nekoliko godina.

Što se tiče zakonskih osnova rada, objektivno promatrano, postoje dva glavna zaključka. Prvenstveno, potrebno je prilagoditi broj učenika po odgojnoj skupini, s obzirom da najmanji broj učenika po skupini iznosi 22, a najviše 26, što nije u potpunosti u skladu sa Standardom, iako postoji optimalan broj skupina – deset odgojnih skupina. Kao drugi zaključak, organizacija rada i formiranje radnih i stručnih tijela Doma su u skladu sa Zakonom te sa Statutom Doma. Iz razgovora sa stručnim kadrom Doma, može se izvesti kako se svaki postupak koji se provodi u Domu – od upisa učenika, ispisa, natječaja za radno mjesto, formiranja radnih tijela, organizacije aktivnosti učenika, kreiranje godišnjeg plana i programa – transparentno provodi ispred raznih komisija, povjerenstava, odbora i vijeća.

Kroz opis suradnje Doma s vanjskim suradnicima, osnivačima i institucijama stečen je uvid u aktivnost zaposlenika i uključenost u razne oblike informalnog i neformalnog učenja, unaprjeđivanja prakse, proučavanje suvremenih problema i suočavanje s istima u svakodnevnoj praksi. Evaluacijom vlastitog rada, kao i evaluacijom rada učeničkog doma kao cjeline, također služi kao podloga uočavanju poteškoća i pitanja na koja se trebaju dati odgovor kroz konstantno unaprjeđivanje vlastitog rada i komunikacije s kolegama.

Preporuka za daljnja istraživanja jest jednostavna: proučavati učeničke domove u Republici Hrvatskoj kao pojedinačne zajednice unutar kojih postoji bogatstvo svakodnevnih situacija, pozitivnih, ali i negativnih strana. Potom, na temelju prikupljenih podataka komparativnom analizom uočiti najveće poteškoće s kojima se susreću domovi. Ovim pristupom mogu se analizirati usklađenost zakonskih okvira rada s radom domova, stvarnost pedagoške prakse, na temelju čega se mogu razvijati teorije domske pedagogije te istraživački nacrti o konkretnim pitanjima odgojnih situacija.

7. Literatura

1. Birošević, V. (2014), Povijesni osvrt na pojavu i razvoj učeničkih domova. *Napredak*, 155(3): 323-332.
2. Bodlović, A., Kunac, S. (2012), Povezivanje teorije i prakse – temelj obrazovanja pedagoga. *Ekvilibrij*, 1: 1-8.
3. Bognar, L., Matijević, M. (2005), *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Bratanić, M. (1993), *Mikropedagogija: interakcijsko-komunikacijski aspekt odgoja*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Cohen, L., Manion, L. i Morrison, K. (2007), *Metode istraživanja u obrazovanju*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
6. Ćuk, M. (2014), Validacija skale procjene posjedovanja područno-specifičnih kompetencija odgajatelja u učeničkim domovima. *Školski vjesnik*, 63(3): 5-22.
7. Hrvatić, N. (2002), Domska pedagogija: od teorije do odgojne prakse. U: Rosić, V. (ur.), *Odnos pedagoške teorije i pedagoške prakse*, Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci, Odsjek za pedagogiju, 190-202.
8. Klapan, A. (1993). *Retrospektiva, nastanak i razvoj domova u svijetu*. Zagreb: Napredak.
9. Klapan, A. (1996), *Učenje u učeničkom domu*. Rijeka: Pedagoški fakultet u Rijeci, Odsjek za pedagogiju.
10. Kolesarić, P. (2019), Odgojno djelovanje u učeničkom domu. *Foo2rama, stručni i znanstveni članci, časopis za odgojne i obrazovne znanosti*, 3(3): 51-66.
11. Maleš, D., Stričević, I., Ljubetić, M. (2010), Osposobljavanje budućih pedagoga za rad s roditeljima. *Život i škola*, 24(2): 35-44.
12. Mendeš, B. (2015), Početci institucijskog predškolskog odgoja u Hrvatskoj i njegova temeljna obilježja. *Školski vjesnik*, 64(2): 227-250.
13. Pažin-Ilakovac, R. (2015), Od savjetodavnog rada do pedagoškog savjetovanja u školi. *Magistra Iadertina*, 10(1): 49-63.
14. Rosić, V. (1986). *Domski odgoj*. Pula: Istarska naklada.
15. Rosić, V. (1991). *Odgajatelji i odgojni rad*. Rijeka: Sveučilište u Rijeci.
16. Rosić, V. (2001), *Domski odgoj*. Rijeka: Graftrade.
17. Rosić, V. (2007). *Domska pedagogija*. Zadar: Naklada d. o. o.

18. Slana, J. (2005) Savjetodavni rad odgajatelja u učeničkom domu. *Život i škola*, 13(1): 79-85.
19. Slana, J. (2007) Poticanje međusobne komunikacije odgajatelja u učeničkim domovima. *Informatiologia*, 40(2): 107-112.
20. Staničić, S. (2005), Uloga i kompetencije školskih pedagoga. *Pedagogijska istraživanja*, 2(1): 35-47.
21. Stilin, E. (2005). *Stilovi rada i kompetencije odgajatelja u učeničkim domovima*. Rijeka: Adamić.
22. Tunjić, Niko (2005). *Razvoj strategija i metoda odgoja*. Rijeka: Graftrade.
23. Vukasović, A. (1995), *Pedagogija*. Zagreb: Alfa, Hrvatski katolički zbor „MI“.
24. Zrilić, S. (2012), Uloga pedagoga u integriranom odgoju i obrazovanju, *Magistra Iadertina*, 7(7): 89-100.

Internetski izvori

25. URL1: DZS – Učenički i studentski domovi u šk./ak. g. 2019./2020., https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/08-01-09_01_2020.htm (12.12.2020.)
26. URL2: Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima poljima i granama, pročišćeni tekst, NN 118/09, 82/12, 32/13 i 34/16, neslužbeni, http://www.rektorski-zbor.hr/fileadmin/ректорат/O_Sveucilistu/Tijela_sluzbe/Rektorski_zbor/dokumenti/Pra_vilnik_o_znanstvenim_i_umjetnickim_podrucjima_poljima_i_granama.pdf (02.05.2021.)
27. URL3: Pijetizam. *Hrvatska enciklopedija*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=48200> (02.05.2021.)
28. URL4: Filantropija. *Hrvatska enciklopedija*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=19515> (02.05.2021.)
29. URL5: Konvikt. *Hrvatska enciklopedija*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=32988> (02.02.2021.)
30. URL6: Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, pročišćeni tekst zakona, 2008., <https://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli> (28.12.2020.)
31. URL7: Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (2008), <http://www.gimagn.hr/wp-content/uploads/2009/11/Dr%C5%BEavni->

[pedago%C5%A1ki-standard-srednjo%C5%A1kolskog-sustava-odgoja-i-obrazovanja.pdf](#) (29.12.2020.)

32. URL8: *Web* stranica Srednjoškolskog đučkog doma Zadar, <http://dom-srednjoskolski-zd.skole.hr/> (18.12.2020.)

33. URL9: Opća i posebna pravila Domijade (2015),
http://www.uudrh.hr/images/opca_i_posebna_pravila_domijada.pdf (25.02.2021.)

34. URL10: Europski zeleni plan, EU-ov cilj postizanja klimatske neutralnosti do 2050.,
<https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/green-deal/> (25.02.2021.)

8. Popis tablica i slika

Popis slika

Slika 1: Službeni naziv Doma, pročelje zgrade	27
Slika 2: Srednjoškolski đачki dom – pročelje, izvor: I. Knežević	30
Slika 3: Igralište Doma, izvor: Web stranica hostela	30
Slika 4: Teretana Doma, izvor: I. Knežević.....	31
Slika 5: Knjižnica Doma, izvor: Web stranica Doma	31
Slika 6: Jedna trokrevetna soba u Domu, izvor: Web stranica hostela	31
Slika 7: Ulaz u sanitarni čvor, u sklopu apartmana koji se iznajmljuje ljeti, izvor: Web stranica hostela	32
Slika 8: Restoran Doma, pogled na stolove, izvor: Web stranica hostela	32
Slika 9: Knjiga dežurstava profesora, tzv. "crvena knjiga", izvor: I. Knežević.....	56
Slika 10: Evidencija izlazaka učenika/ca, izvor: I. Knežević	56
Slika 11: Knjiga dežurstava noćnih pazitelja, izvor: I. Knežević	57
Slika 12: Dnevnik rada odgojne skupine, izvor: I. Knežević	57
Slika 13: Pregled rada učeničkih aktivnosti, izvor: I. Knežević	58

9. Prilozi

Prilog 1. Izjava suglasnosti o sudjelovanju u istraživanju

Odjel za pedagogiju
Obala kralja Petra Krešimira IV/2
23000 Zadar

Izjava suglasnosti o sudjelovanju u istraživanju na temu „Monografski prikaz srednjoškolskog đačkog doma u Zadru“

Ime sugovornika/ce: _____

Istraživačica: Mia Grozdanić, studentica

1. Pristajem sudjelovati u gore navedenom istraživanju. Obaviještena sam o pojedinostima istraživanja i posjedujem odgovarajuće pismene informacije.
2. Istraživaču/ici dajem pravo korištenja podataka dobivenih intervjuom.
3. Potvrđujem da:
 - a) razumijem da je moje sudjelovanje dobrovoljno i da se mogu povući u bilo koje vrijeme bez navođenja razloga i bez ikakvih posljedica,
 - b) podaci intervjuova bit će korišteni isključivo u svrhu ovog istraživanja,
 - c) obaviješten/a sam da će intervju biti sniman diktafonom,
 - d) razumijem da će podaci iz razgovora (transkripti i audio snimke) biti pohranjeni na sigurnom mjestu i na primjeren način.

Potpis

(Sugovornik/ca)

(Istraživač/ica)

U Zadru, _____

Prilog 2. *Obavijest o istraživanju*

Odjel za pedagogiju
Obala kralja Petra Krešimira IV/2
23000 Zadar

OBAVIJEST O ISTRAŽIVANJU

Poštovani/a,

Pozvani ste sudjelovati u istraživanju za potrebe diplomskog rada na temu *Monografski prikaz srednjoškolskog đачkog doma u Zadru*. Tijekom akademske godine 2020./2021. istraživanje provodi studentica Odjela za pedagogiju Sveučilišta u Zadru **Mia Grozdanić**, pod vodstvom izv. prof. dr. sc. Jasmine Vrkić Dimić.

Intervju će biti sniman diktafonom i transkribiran. Ako želite, moći ćete ga dobiti na uvid kako biste mogli utvrditi vjerodostojnost navedenih odgovora. Također, možete dobiti audio zapis našeg razgovora.

Vaš identitet će se morati navesti u analizi intervjuja, s obzirom da je tema fokusirana isključivo na Srednjoškolski đачki dom u Zadru. U bilo kojim pisanim materijalima koji će se temeljiti na razgovoru s Vama, bit ćete predstavljeni Vašom titulom/zvanjem/ulogom u Domu. Ako želite, na uvid ćete moći dobiti izvještaj istraživanja, kao pisani rad.

Za bilo kakve daljnje informacije, možete me bez oklijevanja kontaktirati na broj mobitela: 0998790696 ili putem elektronske pošte miagrozdanic1@gmail.com.

Prilog 3. *Protokol intervjua*

1. Osnovne informacije o sugovorniku

Dobar dan, možete li se predstaviti? Koje je Vaše zvanje, odnosno koji je Vaš završeni stupaj obrazovanja? Koja je Vaša uloga u Domu? Koliko dugo radite u Domu?

2. O Domu

Postoje li neki dodatni izvori prihoda ili resursa koji održavaju Dom? Možete li opisati kadrovsku strukturu? Postoje li vijeća i/ili odbori u Domu? Kojeg/kojih ste Vi član? Koja je uloga odbora i vijeća? Koji bi, prema Vašem mišljenju, bio najznačajniji/bez kojega Dom ne bi mogao u potpunosti funkcionirati? Koja je uloga odbora i vijeća?

3. Rad u Domu

Možete li mi ukratko navesti i opisati temeljne zakone i pravilnike kojima se vodite pri svom radu? Na koje zakone morate obraćati posebnu pažnju? Kao odgajatelju/pedagogu/ravnatelju, koja je vaša glavna zadaća u Domu? Osim toga, od čega se sastoji Vaš posao? Koje su glavne značajke rada odgajatelja/pedagoga/ravnatelja? Kako biste opisali jedan Vaš radni dan? Koje sekcije postoje? Koje aktivnosti organizirate? Pri organizaciji sadržaja, s kim najčešće surađujete, unutar i izvan Doma? Suradujete li s drugim stručnjacima, neovisno o aktivnostima koje se provode u Domu (centar za socijalnu skrb, policija i sl.)? Po kojim kriterijima se grupiraju štićenici u skupine? Kako se odvijaju upisi u Dom, od samog natječaja do smještaja u sobe? Možete li mi opisati programe, knjige i druge vrste evidencija koje koristite za praćenje rada učenika/ca te druge elektroničke platforme kojima se služite za rad? Koje su najčešće prepreke u Vašem radu? Postoji li nešto što biste posebno istaknuli u svom radu, pozitivno ili negativno?

4. Ozračje u Domu te potencijalne promjene

Kako biste opisali ozračje u Domu? Kako izgledaju pripreme za to? Koliko Domijada pridonosi pozitivnom ozračju? Sudjeluju li štićenici u izradi periodike Doma? Koliko često se javljaju problemi između samih učenika? Kako rješavate takve situacije? Javljaju li se problemi ili razmirice između članova kadra? Kako biste Vi opisali Dom u kontekstu zajednice? Kada biste zamislili sebe kao štićenika ovoga Doma, koje 3 prednosti, a koja tri nedostatka domsko života biste istaknuli? Što biste promijenili u Domu, općenito gledajući? Postoji li nešto što ste zajedno s kolegama počeli mijenjati nabolje?

5. Savjeti za buduće pedagoge i odgajatelje

Postoji li nešto što biste savjetovali budućim odgajateljima/pedagozima?

Hvala Vam.

Prilog 4. Primjer plana i programa rada prve odgojne skupine, odgojno-obrazovno područje: socio-emocionalni razvoj

Specifični ciljevi/zadaci Odgajatelj će	Ishodi Učenik će	Aktivnosti	Oblici i metode	Nositelji	Kada	Planirano sati
Analizirati socijalnu dinamiku grupe	Iskazati zadovoljstvo Sudjelovati u oblikovanju života u Domu	Iskazati dobrodošlicu Upoznati nove učenike Odabrati predstavnike odgojne skupne	O: Individualni rad, rad u skupini M: Upitnik, intervju	Odgajatelj, učenici, roditelj	Rujan 2020.	2
Pomoći tijekom adaptacije, socijalizacije	Ponašati se u skladu s kućnim redom	Upoznati učenike s osnovnim aktima doma Upoznati učenike s načinom života u domu Tko sam ja – tko si ti	O: Individualni rad, skupni rad, rad u manjim, ciljanim skupinama M: razgovor, radionica, sastanak OS	Odgajatelj, stručni suradnik, učenici, roditelji	Rujan Listopad 2020.	2
Poticati kvalitetne odnose i pozitivna socijalna ponašanja	Prepoznati i uvažavati tuđe potrebe Prihvatiti pravila suradničkih odnosa u skupini Tražiti pomoć i pružiti pomoć drugima	Kroz zajedničke aktivnosti razvijati prijateljstvo, suradnju, toleranciju, uljudno ponašanje, i poštivanje različitosti, uzajamno pomaganje – vršnjačka pomoć	O: Individualni rad, radu manjim skupinama, timski rad M: razgovor, rasprava, radionica, sastanak OS	Odgajatelj, stručni suradnik, učenice, voditelji izbornih programa	Od rujna 2020. do lipnja 2021.	2
Poticati samopouzdanje i samostalnost, pozitivnu sliku o sebi i osobnu odgovornost	Prepoznati osobne mogućnosti Donositi odluke samostalno Postaviti ciljeve	Promicati odgovornost za vlastito djelovanje Vježbati vještine uljudnog komuniciranja	O: Individualni rad, rad u manjim skupinama, timski rad M: razgovor, predavanje, sastanak OS, radionica	Odgajatelj, stručni suradnik, učenice, voditelji izbornih programa	Prosinac 2020. Lipanj 2021.	2

Monografski prikaz srednjoškolskog đaćkog doma Zadar

Sažetak

Učenički domovi su koncept koji se razvija od vremena starog Rima, kroz povijest su se razvijali pod utjecajem Crkve te se danas smatraju načinom omogućivanja školovanja djece u onim zanimanjima koja im nisu dostupna u njihovom mjestu boravka. Provedeno je 5 polustrukturiranih intervjua s različitim profilima zaposlenika Doma, kako bi se stekao uvid u posebna pitanja koja nisu obuhvaćena službenim dokumentima i literaturom. Život i rad učenika unutar srednjoškolskog đaćkog doma Zadar se temelji na izgradnji odnosa povjerenja, adaptaciji mladih ljudi na samostalniji život, odgoj se vrši kroz razne slobodne i izborne aktivnosti učenika te se puno pažnje pridaje pomoći u učenju, što je posebno vrijedno kada je riječ o stručnim predmetima. Iako ovaj Dom ima niz pozitivnih strana unutar okvira pedagoških uvjeta, poput poticanja samostalnosti te osposobljavanje mladih učenika za život, potrebno je raditi na materijalno-tehničkim uvjetima, što se kod svih sugovornika iskazao kao najveći problem Doma.

Ključne riječi: učenički dom, pomoć u učenju, kvaliteta života i rada, pedagoški uvjeti, materijalno-tehnički uvjeti

Monographic review of the high school dormitory Zadar

Abstract

Dormitories are a concept that has been developing since ancient Rome. Throughout the history they have developed under the influence of the Church and today, they are considered a way of enabling children to acquire education in different occupations that are not available in their home towns. In frames of this paper, five semi-structured interviews were conducted with different profiles of the Dormitory's staff, in order to gain insight into specific issues and question that could not be found in official documents and pedagogical literature. The life and work of students within the High School Dormitory Zadar is based on building and maintaining trustful relationships, adaptation process of young people to more independent life. The upbringing and education is done through various facultative activities and much attention is brought on the assistance in learning, which is especially valuable when it comes to vocational subjects. Although the Dormitory has a number of positive aspects within the framework of pedagogical conditions, such as encouraging independence and educating young people for adult life, it is necessary to work on material and technical conditions, which proved to be the biggest problem of this Dormitory.

Key words: student dormitory, assistance in learning, quality of life and work, pedagogical conditions, material and technical conditions